

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Р.В. Клопов, А.В.Сватъєв, Л.В.Безкоровайна

ОЛІМПІЙСЬКИЙ І ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ГАЛУЗІ

Навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання
галузі 0102 «фізичне виховання, спорт, здоров'я людини».

Затверджено вченою радою ЗНУ
(протокол засідання № 11 від 30.06.2010)

Запоріжжя 2011

УДК 796.032:004(075.8)

ББК Ч514.9(075.8)

К 505

Олімпійський і професійний спорт та інформаційні ресурси галузі:

Навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання спеціальності «спорт». / Уклад. Р.В. Клопов, А.В.Свасьєв, Л.В. Безкоровайна – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 118 с.

Навчальний посібник матеріал з курсу «Олімпійський та професійний спорт» згідно з навчальною програмою для студентів факультету фізичного виховання, тестові завдання для самоконтролю рівня знань, словник основних термінів, перелік рекомендованої літератури. Навчальний посібник розкриває основні аспекти олімпійського та професійного спорту, сприяє формуванню професійно значущих знань і підвищенню рівня навичок застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності. Призначений для студентів галузі 0102 «фізичне виховання, спорт, здоров'я людини».

Рецензенти: д.п.н., проф. А.П.Конох, д.б.н., проф. Маліков

Відповідальний за випуск Р.В.Клопов

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1	7
1.1 Вступ до олімпійського та професійного спорту.....	7
1.2 Класифікація видів спорту	13
РОЗДІЛ 2	17
2.1 Основні поняття щодо спортсмена-аматора і спортсмена-професіонала .	17
3. МЕТА, ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ (на прикладі амеріканського професійного спорту)	30
3.1 Загальні функції професійного спорту	31
3.2. Специфічні функції професійного спорту	34
4. ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТОМ.....	37
4.1 Професійна спортивна ліга.....	37
4.2 Переваги ліги у професійному спорті	38
4.3 Організаційна структура управління ліг	39
4.4 Особливості системи відбору спортсменів у командних видах професійного спорту (система «Драфт»).....	45
4.4.1 Особливості відбору спортсменів у клуби НБА, ГБЛ, НФЛ, НХЛ	49
5. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ	58
5.1 Основа олімпійського спорту – Олімпійська хартія.....	59
5.2 Олімпійський рух та приналежність до нього	60
5.3 Олімпійський конгрес та солідарність	63
5.4 Олімпійські ігри.....	64
5.5 Олімпійська символіка	65
5.6 Міжнародний Олімпійський Комітет (МОК).....	66
5.6 Кодекс допуску	68
5.7 Види спорту, які включаються в програму Олімпійських ігор.....	69

5.8 Критерії для включення в програму Олімпійських ігор видів спорту, дисциплін і видів змагань	70
5.9 Пропаганда і реклама	71
6. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ГАЛУЗІ	
«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ»	75
ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	79
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ РІВНЯ ЗНАНЬ	82
Бланк відповідей студентів	106
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	110
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	113

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі розбудови незалежної держави та відродження української нації спостерігаються нові політичні, економічні та соціальні зміни, які впливають на усі галузі господарської діяльності країни, у тому числі й на фізичну культуру і спорт. Сучасна стратегія прогресу передових країн світу базується на концепції всебічного культурного, інтелектуального, професійного та фізичного розвитку потенціалу особистості. При цьому в реалізації її цілей основне місце приділяється системі освіти.

Зміни напрямків ринкової економіки вимагають від суспільства конкурентоздатних фахівців, яким властиві адаптаційна та професійна мобільність, прагнення до неперервної освіти протягом життя та підвищення професійної майстерності. Для вільної орієнтації в інформаційних потоках сучасний фахівець повинен уміти одержувати, обробляти й використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікацій та інших засобів інформаційних технологій. Реалізація цих потреб неможлива без включення інформаційного компонента у систему підготовки й перепідготовки сучасного фахівця у вищих навчальних закладах.

Пошук шляхів вирішення питань вдосконалення процесу підготовки особистості, здатної до плідної професійної праці, вододіючої системою спеціальних знань, професійних умінь та навичок, сформованими професійно значущими якостями та відповідним рівнем кваліфікації згідно вимог сучасної ринкової системи спонукає фахівців галузі 0102 «фізичне виховання, спорт, здоров'я людини». до активної розробки та вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців нової формації, впровадження у навчально-виховний процес сучасних засобів навчання із застосуванням інформаційних технологій.

Навчальне видання розроблено авторами з урахуванням соціальної значущості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності.

Структуру кожної із тем навчального посібника складають питання, які викладено компактною і доступною формою, термінологічний словник, а також тестовий матеріал, розміщений у кінці посібника. Тести призначені для самоконтролю теоретичних знань студентів з викладеного матеріалу.

РОЗДІЛ 1

1.1 Вступ до олімпійського та професійного спорту

Поняття “сучасний спорт” визначається як змагальна діяльність, спеціальна підготовка до неї, специфічні відносини, норми і досягнення, які виникають на основі цієї діяльності, узяті взагалі.

Розглядаючи тлумачення спорту, наведене вище, можна відзначити, що для двох складових спорту структура діяльності змагання в окремих дисциплінах, система тренування спортсменів і команд принципово не відрізняються.

До кінця XX сторіччя чітко визначилися три напрямки розвитку сучасного спорту, які мають різну цільову спрямованість та критерії ефективності:

- 1) *олімпійський спорт*;
- 2) *масовий спорт*;
- 3) *професійний спорт*.

Професійний спорт, як будь-яка галузь людської діяльності, має свою специфічну термінологію: *професійний спорт, спортсмен-професіонал, професійна спортивна ліга, професійний спортивний клуб, спортивний бізнес, спортивний менеджмент, спортивний маркетинг, спонсорство, асоціація спортсменів-професіоналів* та ін.

Історія розвитку професійного спорту має свої особливості. Поява цієї галузі діяльності нерозривно пов’язана з розвитком видовищної індустрії, що обслуговує галузь дозвілля, а також зі збутом спортивних товарів.

До 80-х років XX дослідники спорту соціалістичних країн та СРСР характеризували професійний спорт у негативних формулюваннях. Вони відзначали, що *професійний спорт* в умовах капіталістичного виробництва розривається на незліченні життєві прояви. В основі цього лежить думка про загальне підпорядкування у буржуазному товаристві усіх сфер життя людини законам товарного виробництва.

Буржуазний професійний спорт, за ствердженням дослідників минулого, як частина видовищної індустрії є однією з форм “масової культури” з усім негативом, властивим їй. Так, у популярній та науковій літературі 60-80-х років країн соціалістичної співдружності *професійний спорт* і *спортсмени-професіонали* були подані тільки з негативного боку й винятково з ідеологічних позицій. У деяких заголовках публікацій тих часів відзначається: “Професійний спорт по своїй суті – антигуманний”, “Професійні спортсмени – раби ХХ сторіччя”, “Бізнес і спорт – несумісні”. Багато в чому цієї позиції дотримувався Міжнародний олімпійський комітет, який активно виступав проти професіоналізації та комерціалізації олімпійського спорту і не допускав спортсменів-професіоналів до Олімпійських ігор.

Однак, наприкінці ХХ ст. негативне ставлення до професійного спорту та спортсменів-професіоналів з боку Міжнародного олімпійського комітету та країн, які раніш не визнавали й ставилися упереджено та необ’єктивно до професійного спорту, кардинально змінилося.

Сьогодні в Україні, Росії та інших країнах Європи професійний спорт поступово перетворився на престижну галузь діяльності, а спортсмена-професіонала розглядають як висококваліфікованого фахівця, що професійно виконує свою роботу та отримує за це адекватну винагороду.

Змінилося також ставлення Міжнародного олімпійського комітету до професійного спорту. Міжнародний олімпійський комітет стимулює та підтримує участь спортсменів-професіоналів в Олімпійських іграх.

Відповідно до правових документів Міжнародного олімпійського комітету *спортсменом-професіоналом* вважається людина, що уклала трудовий контракт з організацією або приватною особою та визнала спорт як основну трудову діяльність.

Нині дослідники у галузі спорту дискутують над проблемою, що є найбільш важливим “спорт для людини” чи “людина для спорту”.

За ствердженням деяких учених, у сучасному спорті досягнення

розцінюються як перемоги однієї країни над іншою, а спортивний престиж набуває соціального та державного значення.

У професійному спорті виникають спортивні й клуби, де купують і продають чемпіонів, з'являється спортивна реклама, завдяки якій чемпіони стають засобом отримання прибутків. Поступово зникає елемент гри, який на початковій стадії розвитку спорту. Проте у західній літературі зустрічається також об'єктивна оцінка професійної діяльності у спорті. Існує думка про те, що коли спорт не регулюється людськими і суспільними законами, він стає рабства спортсмена.

У галузі олімпійського спорту уся діяльність спортсмена і тренера концентрується на підготовці до основних змагань – Олімпійських ігор та успішному виступу у них. Найвищим критерієм ефективності підготовки спортсменів є завоювання золотої медалі.

Змагання та діяльність зі змагання як основні компоненти спорту набувають у професійному спорті додаткового значення не лише як засоби досягнення високих спортивних результатів, а й як чинники, що забезпечують прибутків за рахунок заходів маркетингу (збуту споживчих послуг): продажі квитків, атрибутики, прав на теле- та радіотрансляції, здійснення контрактів між організаторами та установами, розміщення реклами, проведення спортивних лотерей, продажі акцій спортивного клубу та продажі гравців, тощо.

На сучасному етапі розвитку галузі спорту збільшуються специфічні риси *олімпійського, масового і професійного спорту*, відбувається усе більше їх виокремлення у самостійні галузі діяльності. Це стосується не тільки цільової спрямованості та критеріїв ефективності, а й організаційно-управлінської, соціально-правової, фінансово-економічної діяльності. Принципова різниця відзначається також у системі відбору спортсменів та плануванні змагань, побудові тренувального процесу спортсменів на всіх етапах багаторічної підготовки.

Спортивне будівництво підігрівається прагненням до максимального

прибутку у зв'язку з глядацьким інтересом населення. Підприємці у галузі спорту використовують цей інтерес та прагнення людей до здорового, активного відпочинку. Проте бізнесмени вкладають у найбільш видовищні види спорту, особливо у спортивні командні ігри. Усе це рекламою, завдяки якій організатори змагань, клуби та спортсмени отримують прибуток.

У цих умовах покупцями спортивного видовища стають глядачі та інші суб'єкти ринку – промислові компанії, засоби масової інформації, а також держава.

Принципово важливим є інтерес глядачів до запропонованого видовища. Глядацький інтерес визначає не тільки прибутки від продажу квитків, різноманітних товарів та послуг. Також він є першорядною умовою для ділових угод між лігами, клубами, спортсменами, з одного боку, спонсорами і засобами масової інформації – з іншого. Реалізація спортивного видовища надає можливість організаціям професійного спорту і спортсменам уникнути витрат, пов'язаних з підприємницькою діяльністю, а за сприятливих умов – отримати прибуток.

Отже, *олімпійський, масовий і професійний спорт* – самостійні явища та галузі знань, які характеризуються принциповими розбіжностями, що, однак, не виключає їх часткового збігу та взаємодії.

Багато спортсменів, які досягли успіхів в олімпійському спорті, працюють за контрактом у професійному спорті. Яскравим прикладом цього є такі види спорту, як баскетбол, хокей із шайбою, бейсбол, бокс та деякі інші види. Видатні спортсмени-професіонали для свого рейтингу вважають дуже важливим брати участь в олімпійських турнірах.

Розрізняють два основних підходи щодо розвитку професійного спорту, а саме: *комерційно-спортивний і спортивно-комерційний*.

Основу першого підходу складає прагнення до максимальних прибутків, а власне спортивна діяльність та спортивний результат розглядаються лише як засоби досягнення мети. Цей підхід превалює в американському професійному спорті.

Другий підхід, який є найбільш характерним для міжнародного та європейського професійного спорту, на перший план виступають спортивний результат і гострота спортивної боротьби, що є пріоритетним моментом та обов'язковою умовою спортивного бізнесу.

Розвиток професійного спорту спортивно-комерційного типу викликає великий суспільний інтерес, що, зокрема визначається у фінансовій підтримці професійного спорту з боку держави.

Професійні спортивні ліги розробляють стратегію і тактику спортивної та підприємницької діяльності, системи змагань й правила їх проведення, організують і проводять змагання серед спортсменів-професіоналів, здійснюють загальне керівництво з діяльності клубів з метою одержання більш високих прибутків.

Фізкультурно-спортивна організація (спортивна школа, спортивний клуб, спортивна команда з видів спорту, стадіон, спортивно-оздоровчий центр, спортивна федерація та ін.) розглядається як ключовий елемент, як *об'єкт спортивного менеджменту*.

Спортивний менеджмент – один із видів менеджменту й одна із галузевих сфер професійної управлінської діяльності в ринкових умовах; теорія і практика ефективного управління організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості у сучасних умовах; вид управління, сутність якого полягає в оптимальному узгодженні індивідуальних зусиль працівників у процесі виробництва спортивних товарів і послуг.

Продуктом діяльності фізкультурно-спортивних організацій є *фізкультурно-спортивні послуги*, а саме: спортивні видовища, програми фізкультурно-оздоровчих занять та спортивного тренування.

Роль менеджменту в організації важко переоцінити. Успішна діяльність фізкультурно-спортивних організацій в умовах гострої конкурентної боротьби вимагає знань механізмів ефективної роботи. Сьогодні уже ніхто не покладається тільки на удачу та інтуїцію. Благополуччя організації є результатом продуманої діяльності керівництва й персоналу.

Головне завдання спортивного менеджменту полягає у забезпеченні існування фізкультурно-спортивної організації на ринку. Це можливо за умови, якщо будь-яке рішення, що приймається, засвідчує про його економічну корисність. Керівництво повинно займатися ринковими дослідженнями, виявляти існуючі та прогнозувати майбутні потреби своїх реальних і потенційних споживачів; добре знати своїх конкурентів, тому що вони встановлюють ті параметри, які необхідно перевершити. Ця складна робота називається *маркетингом*.

Отже, загальне завдання спортивного менеджменту розгортається у конкретні завдання, одним з яких є *забезпечення маркетингу*.

Маркетинг – це система заходів щодо вивчення споживчого ринку й активного впливу на споживачів з метою розширення ринку збуту товарів та послуг. Кінцева мета *маркетингу* полягає в одержанні найбільшого прибутку для певного виду підприємницької діяльності. Для цього необхідним має бути вивчення попиту на товари та послуги й планування їх асортименту; встановлення оптимальних цін на відповідні товари та послуги; ефективна реклама товарів та послуг; пошук ефективних способів стимулювання збуту товарів та послуг.

Отже, маркетинг є різновидом комерційної активності, що сприяє отриманню великих прибутків й більш повному та якісному задоволенню підприємцями потреб споживачів. Це так звана філософія *спортивного бізнесу*.

Спортсмени-професіонали об'єднуються в асоціації для того, щоб захищати свої інтереси у спортивному бізнесі від власників команд та спортивних функціонерів, які створюють потужну організацію – лігу. Спортсмени-професіонали є учасниками загального бізнесу, але їх інтереси не завжди збігаються з інтересами власників клубів та керівників ліг. Через асоціації спортсмени-професіонали домагаються від власників клубів покращення умов праці та збільшення прибутків, слушно вважаючи себе основним елементом у цьому різновиді бізнесу.

До *спортивних функціонерів* належать власники команд, адміністративні працівники спортивних ліг та клубів, тренери, а також люди різних професій, які вивчають споживчий ринок з метою надання спортивних послуг, здійснюють пошук найбільш ефективних форм функціонування того чи іншого виду професійного спорту, здійснюють зв'язок з громадськістю, займаються рекламою тощо.

1.2 Класифікація видів спорту

Існують різноманітні класифікації видів спорту. Залежно від особливостей тренувальної та змагальної діяльності спортсменів ці види поділено на такі шість груп:

Перша група – атлетичні види спорту, пов'язані з максимальною активною руховою діяльністю спортсмена (легка й важка атлетика, веслування академічне, веслування на байдарках та каное, спортивна і художня гімнастика, різні види спортивних ігор та єдиноборств й ін.).

Друга група – види спорту, в яких рухова діяльність спортсмена спрямована на керування засобами пересування (автомобілем, літаком, мотоциклом, яхтою та ін.).

Третя група – види спорту з використанням спеціальної спортивної зброї (гвинтівки, луку та ін.).

Четверта група – види спорту, засновані на зіставленні результатів конструкторської діяльності (авіа- й судомоделювання та ін.).

П'ята група – види спорту, пов'язані з пересуванням по місцевості (туризм, альпінізм та ін.).

Шоста група – види спорту, у яких діяльність спортсмена має характер абстрактно-композиційного мислення (шахи, шашки та ін.).

Однак, ця класифікація не придатна для олімпійського спорту, тому що відповідно до Олімпійської хартії деякі види спорту з наведених груп не можуть бути подані у програмі Олімпійських ігор як такі, що не відповідають

основним критеріям та вимогам щодо олімпійських видів спорту. В основному, це види спорту, дисципліни і види змагань, у яких результати головним чином залежать від механічної рушійної сили. Тому технічні види спорту, що входять до другої та четвертої груп (автомобільний спорт, водно-моторний спорт, літаковий спорт, мотоциклетний спорт, автотурбулентний спорт та ін.) не можуть бути включені до програми Олімпійських ігор. Також до програми Олімпійських ігор не входять види спорту п'ятої та шостої груп.

Види спорту й дисципліни, які включено до програми зимових і літніх Олімпійських ігор, прийнято поділяти за іншим принципом. Найбільш поширеною є класифікація, що відбиває специфіку рухів, а також структуру змагань і тренувальної діяльності, яка є характерною для різних видів спорту.

Ця класифікація включає такі види спорту:

- **циклічні** – бігові дисципліни з легкої атлетики, плавання, веслування академічного, веслування на байдарках і каное, велосипедний спорт, швидкісний біг на ковзанах, шорти-трек, лижні гонки;

- **швидкісно-силові** – важка атлетика, легкоатлетичні стрибки й метання; стрибки на лижах з трампліна;

- **важкокоординаційні** – спортивна гімнастика, художня гімнастика, стрибки у воду, стрільбища стендова, синхронне плавання, фігурне катання, вітрильний спорт, кінний спорт, фристайл;

- **однборства** – бокс, фехтування, боротьба вільна, боротьба греко-римська, дзюдо, тхеквондо;

- **спортивні ігри** – баскетбол, бадмінтон, бейсбол, волейбол, гандбол, футбол, водяне поло, хокей із шайбою, хокей на траві, настільний теніс, пляжний волейбол, керлінг;

- **багатоборства й комбіновані види** – сучасне п'ятиборство, легкоатлетичні десятиборство і семиборство, триатлон, лижне двоєборство, біатлон.

У спеціальній літературі наводиться класифікація олімпійських видів спорту, яка заснована на аналізі структури рухових дій. Відповідно до цієї

класифікації, виокремлюють види спорту з *циклічною, ациклічною та комбінованою* структурою рухів.

Для видів спорту з *циклічною* структурою рухів (плавання, веслування, швидкісний біг на ковзанах та ін.) характерним є багатократне повторення стереотипних циклів рухів.

Види спорту з *ациклічною* структурою рухів (боротьба, бокс, гімнастика, спортивні ігри та ін.) характеризуються різкою зміною характеру рухової активності.

У видах спорту з *комбінованою* структурою рухів сполучиться робота циклічного та ациклічного характеру (багатоборства, біатлон й ін.).

Види спорту, спортивні дисципліни і види змагань можуть бути згруповані також за особливостями взаємодії спортсменів, що доповнює класифікацію, побудовану на основі специфіки рухових дій та структури змагальної діяльності (див. табл. 1.1.).

Відповідно до міжнародного статусу, що відображає географічне поширення видів спорту, а також кількість країн їх що культивують, олімпійські види спорту можуть бути підрозділені на *міжнародні* (легка атлетика, плавання, гімнастика, спортивні ігри й ін.), поширені в переважній більшості країн, *регіональні* (наприклад, бейсбол, таеквондо, хокей на траві), що культивуються лише в деяких країнах; *народно-національні* – розвиті серед окремих націй і народів.

Поступово завдяки підвищенню популярності спорту і розвитку міжнародного спортивного руху регіональні і навіть народно-національні види нерідко набувають характеру міжнародних видів спорту.

Зростанню популярності різних видів спорту значною мірою сприяє діяльність міжнародних спортивних організацій, загальні тенденції розвитку олімпійського спорту, включаючи комерційні і політичні аспекти.

Класифікація видів спорту, спортивних дисциплін і видів змагань в
аспекті міжособистісних взаємодій спортсменів

Характер міжособистісних взаємодій спортсменів	Вплив		
	непрямий	прямий	з ризиком травми
Індивідуальні	Легкоатлетичне метання, важка атлетика, фігурне катання та ін.	Бігові дисципліни з легкої атлетики, плавання та ін.	Бокс, різні види боротьби, фехтування
Сумарно-групові	Командні змагання з п'ятиборства, зі спортивної гімнастики		Естафети у легкоатлетичному бігу та лижних гонках
Синхронно-групові	Бобслей (двійка, четвірка), санний спорт (двохмісні сані)	Гребля (командні лодки)	
Функціонально-групові	Парне катання, танці та ін.	Теніс, настільний теніс (пари), волейбол	Велоспорт (групові гонки), футбол, хокей, гандбол, баскетбол та ін.

РОЗДІЛ 2

2.1 Основні поняття щодо спортсмена-аматора і спортсмена-професіонала

У ХІХ столітті спорт був розподілений на *“аматорський”* і *“професійний”*, що й закріплено в Олімпійській Хартії.

Основні розбіжності *“аматорського”* й *“професійного”* спорту пов’язані з системою змагань (календарем) і специфічними стосунками, нормами та досягненнями, на які накладаються специфічні чинники відповідно до економічних (фінансових) проблем.

Основні відмінності між *“спортсменами-професіоналами”* і *“спортсменами-аматорами”* полягають у тому, що для першої групи спорт є основним заняттям або професією, а для другої – заняття спортом здійснюються паралельно з навчанням, службою в армії, працею тощо.

Рзниця між *“професійним”* спортом та *“аматорським”*, який останнім часом називають напівпрофесійним, є незначною.

Поняття *“аматор”* зявилося в англійському спорті у першій половині ХІХ ст. Первинне визначення цього слова у довіднику *“Британика”* означає того, хто бере участь у будь-якому виді мистецтва, ремесла, гри та спорту виключно для задоволення і розваги. Тому той, хто мав перевагу у силі або майстерності, обумовленій професією, не допускався до аматорських змагань. Несправедливою вважалась участь у змаганнях аматорів представників робочого класу, яких автоматично відносили до рангу професіоналів.

На думку істориків спорту, вперше поняття *“аматор і “професіонал”* практично були застосовані на змаганнях з веслування в Оксфорді у 1823 р. У складі однієї з команд був Стефан Девіс, за професією – веслувальник, якому було заборонено брати участь у змаганнях.

Ідея аматорства не має нічого спільного з Олімпійськими іграми Давньої Греції. Відомих спортсменів Давньої Греції забезпечували містом, де вони мешкали. Спортсмени звільнялися від податків, отримували безкоштовне , дорогі подарунки, великі грошові призи, які дозволяли їм безбідно жити протягом багатьох років. Значні доходи олімпійських переможців давнини ніколи не називалися “прибутками, “винагородою” чи “платнею”. Використовувалися такі нейтральні терміни, як “призи”, “ та ін. Можливо тому вважалося, що спортсмени давнини над усе цінували саме участь у змаганнях, а не прагнули заробити гроші.

Таким чином, витоки розвитку професійного спорту слід шукати у Древній Греції.

При визначенні статусу “спортсмена-аматора” на початку XIX ст. грошові винагороди, що отримують спортсмени, в рахунок не приймалися. У 1831 р., наприклад, грібні команди Оксфорда і Леандера виступали у Хенлейській регаті на парі 200 фунтів стерлінгів, при цьому нікому з веслярів не загрожувала втрата статусу “аматор.

В Англії статус “спортсмена-аматора” визначався не за фактом ним грошей, а за його соціальним . Усі аматори називали себе “джентльменами”. Це в основному були люди з вищого , які розглядали виграш грошового призу як винагороду, а не як кошт для існування.

У першій половині XIX ст. відмінність між аматором і професіоналом в Англії було за класовою відзнакою, відзначає Р. Хикок в «Новому довіднику спорту», виданому в США в 1978 р. З цим не можна не погодитися.

В середині XIX поняття «аматор» зазнає зміни. У Хартії Аматорської спортивної Англії 1886 р. аматором вважався будь-який джентльмен, який ніколи не брав участь у відкритому змаганні за грошову винагороду і призи разом з професіоналами, ніколи не працював вчителем або інструктором фізичного виховання для коштів для існування, а також не був механіком, ремісником. В минулому столітті отримання грошей аматорами заборонялося. Проте це формулювання носило явний елітарно-класовий і

дискримінаційний характер.

У другій половині XIX Англія вважалась «законодавцем мод» у спорті. П.Кубертен, висувуючи ідею відродження Олімпійських ігор, не міг не зважати на вимоги англійських спортивних діячів про визнання аматорства як основного принципу олімпійського руху. Проте якщо джентльмен вікторіанської епохи бачив в концепції аматорства засіб власної персони від робітника, тобто професіонала, то Кубертен бачив в цій концепції щось більше – засіб захисту моральної чистоти спорту.

Вже на I Олімпійському конгресі, який відбувся в 1894 р. в Парижі, на якому було прийнято рішення про створення МОК і проведення Олімпійських ігор, обговорювалося питання щодо аматорського і професійного спорту. Йшлося про необхідність єдиного тлумачення поняття «аматора» у різних видах спорту, про можливість бути професіоналом в одному спорті і аматором в іншому, про коштів на підготовку і участь в змаганнях від спортивних організацій. Навіть питання гемблінгу (укладення парі на результат змагань) і його сумісність з аматорським спортом знайшли в цій першій дискусії.

Вперше правила аматорства були опубліковані в Бюлетені МОК (1894, №1) і включали сім пунктів, головний з яких визначав аматора як людину, яка ніколи не приймала участі в змаганнях, відкритих для всіх, що бажають, не змагалася за грошовий приз або гроші, не брала участь в змаганнях професіоналами і ніколи в житті не була оплачуваним викладачем або інструктором фізичного виховання. Обговорювалось також, що учасник Ігор не може бути аматором в одному спорті і професіоналом в іншому.

формулювання статусу спортсмена-аматора в різних країнах були настільки суперечливими, що вже на Іграх I Олімпіади 1896 р. в Афінах виникли протиріччя не лише між спортивними діячами, але і в середовищі. Коли в Афінах американці почали вигравати один забіг за іншим, хтось з грецької публіки, бачивши їх перевагу і розуміючи, що це більше результат тренування, а не природних даних, підняв крик –«професіонали»!

Після проведення Ігор в Афінах П'єр де Кубертен відзначав, що в різних країнах, а інколи і в різних спортивних клубах однієї країни в поняття «аматора» вкладається абсолютно інший. У Англії прийнято відразу декілька визначень аматорського спорту, італійці і голландці виступили за таке визначення, яке є жорстким в одних стосунках і надмірно розпливчатим в інших.

Серйозна дискусія з проблеми аматорства і професіоналізму в спорті виникла на Сесії МОК 1909 р. в Берліні. Член МОК Т. Кук (Великобританія) запропонував, кожна Міжнародна спортивна федерація сама визначала статус спортсмена-аматора. Дискусія показала, що концепція аматорства стала багатьма трактуватися як правило допуску спортсменів на Олімпійські ігри. У 1911 р. англієць Р. де Корей Лаффен вніс на розгляд сесії МОК в Будапешті нове визначення аматора як людини, яка може змагатися на Олімпійських іграх, якщо він ніколи:

- 1) не брав участь в змаганнях на грошовий приз, гроші або парі;
- 2) не нагороджувався грошима або будь-якого роду грошовою допомогою за участь у змаганнях (обмовлялося, що за відшкодування витрат по участі в змаганнях спортсмен не втрачав статусу);
- 3) не жодної премії за втрачений в змаганнях час;
- 4) не продавав і не свій приз, виграний в змаганнях.

Заборонялося також брати участь у змаганнях професійним тренерам і інструкторам. Цей текст правил був прийнятий і діяв до сесії МОК 1920 р. в Антверпені.

Принцип допуску спортсменів на Ігри – принцип аматорства – в документах МОК ніколи не відрізнявся чіткістю. Він постійно уточнювався і у загальних рисах визначався лише в 1914 р. в документах конгресу МОК, який відбувся в Парижі. Важливі поправки до правил допуску вніс конгрес 1921 р. в Лозанні. Тоді Міжнародним спортивним федераціям було дано право визначати статус спортсмена-аматора.

На конгресі МОК 1925 р. в Празі вперше з'явився термін оплати

спортсменам «за втрачений час». Цей час був обмежений двома тижнями, які давали спортсмену для участі в змаганнях за кордоном протягом року. Статус спортсмена-аматора енергійно захищав президент Олімпійського комітету США і віце-президент МОК Е.Брендедж. Під його керівництвом була створена комісія, яка на сесії МОК 1947 р. у Стокгольмі визначила спортсмена-аматора як людину, пов'язану із спортом, але ніколи не отримувала від нього матеріальних вигод різного роду. Сесії МОК 1955 р. в Празі і 1958 р. в Токіо підтвердили це формулювання.

В середині 60-х років приводом для нових суперечок послужили відомості про виплату стипендії американським спортсменам і надання офіційної допомоги спортсменам скандинавських і деяких соціалістичних країн.

Зіткнулися дві протилежні точки зору: одна – принцип аматорства в абсолют, інша – виходила з реальностей розвитку олімпійського спорту. В подив, чому в світі, заснованому на товарно-грошових відношеннях, повинна існувати сфера діяльності, яка від них штучно звільнена.

За принцип «абсолютного» аматорства виступав президент МОК Е. Брендедж, який керував олімпійським рухом на протязі 20 років (1952 – 1972 р.р.), найбільш безкомпромісний захисник Кодексу аматора. Він розглядав Кодекс як свого роду філософію життя, яке сприяє прояву найблагородніших прагнень кращих людей кожного покоління; який виражає найвищі закони моралі, які не в змозі охопити жодна релігія або філософія. Називаючи професійний спорт розвагою, Брендедж неодноразово підкреслював, що аматори-олімпійці – це спортсмени, які займаються спортом ради задоволення, відпочинку і приємного проведення часу; у основі їх спортивної діяльності лежить любов до спорту без якої-небудь зацікавленості у винагороді або оплати в будь-якій формі. У Е. Брендеджа було немало. Він поставив справу так, що в роботі МОК були виключені навіть розмови про професіоналізацію любительського спорту, не говорячи вже про допуск «профі» до Олімпійських ігор. У цей період, як і раніше, всі дискусії велися

відносно статусу спортсмена-аматора, пошуку принципових відмінностей між аматорами і професіоналами. Ситуація ускладнювалася різними підходами до цього питання НОК різних країн і міжнародних спортивних федерацій. Не було єдиної думки і серед найбільш видних діячів МОК.

Рішення питання ускладнювалось і необ'єктивним до професійного спорту як до сфери діяльності, позбавленої духовності, моральності, морально-етичних принципів. Спроби відокремити аматорський спорт від професійного за цими категоріями не витримували об'єктивного аналізу. Самому Е.Брендеджу довелося визнати, що немає нічого заплутанішого, ніж визначення аматорства в спорті.

На сесії МОК 1964 р. в Токіо Олімпійський комітет СРСР запропонував вважати спортсменом-аматором того, хто бере і завжди брав участь в спорті для свого фізичного і духовного розвитку і самовдосконалення, таким шляхом приносити соціальну користь суспільству без вигоди для себе самого. Аматор повинен дотримувати правила відповідної міжнародної федерації. Заняття спортом не є для нього джерелом доходів. Встановлення національною федерацією винагороди або заробітної плати спортсмену за час участі в міжнародних спортивних змаганнях не є порушення аматорського статусу. Однак, сесія тоді це трактування .

Дане визначення пропонувало як і раніше дотримуватися старого поняття «аматора», але на практиці зовсім інакше вирішувати це питання — відносити до «аматорів» всіх спортсменів, які не приймають участі в програмах, що відносяться до професійного спорту. Через 10 років МОК приме саме це трактування.

У 1969 р. Е.Брендедж створив постійну комісію МОК по допуску. Її очолив однодумець президента Х.Уїр (Австралія). Через декілька місяців роботи Х.Уїр заявив, що основне, проти чого доводиться боротися комісії це втручання комерції в спорт. Спортсменів штовхають на шахрайство і хабарів. Крупні фірми-виготівники прагнуть використати послуги чемпіонів або інших учасників Олімпійських ігор. Це стосується, зокрема, зимових

видів спорту, в них зацікавлена крупна промисловість і конкуренція між фабрикантами усе більш загострюється. Так вперше офіційно були по' ці дві проблеми. Професіоналізація і грошові махінації виявилися безпосередньо зв'язаними з комерціалізацією спорту.

Все наполегливіше вимоги щодо Олімпійської хартії, оскільки збереження принципу аматорства «у старому вигляді» не лише не перешкоджає тенденції професіоналізації спорту, але і направляє його в русло махінаторства.

У 1971 р. Е.Брендедж доручив трьом вице-президентам МОК – Же. де Бомону (Франція), Р. ван Карнебеку (Голландія) і М. Килланіну (Ірландія) обговорити питання аматорства з деякими керівниками міжнародних федерацій. У мемуарах «Мої олімпійські роки» М. Килланін відзначає, що президенти і генеральні секретарі міжнародних спортивних федерацій вперше дістали можливість поділитися з нами своїми «особистими» проблемами. Таким чином, ми просувалися ближче до проблеми аматорства, усвідомлюючи, що суть питання зачіпає тут не якесь окреме правило або точку зору, а саме напрям, в якому кожен вид спорту розвивався і хотів розвиватися всупереч суворим рамкам Олімпійської хартії. Ми усвідомили складність пов'язаних з цим проблем і одностайно погодилися з тим, що необхідні зміни.

У квітні 1971 р. МОК прийняв нове трактування Правила 26, яке передбачало дотримання учасниками Олімпійських ігор традиційного олімпійського духу і етики, регулярне заняття спортом в години дозвілля без будь-якої винагороди за участь. Його кошти для існування не мають бути отримані або залежні від доходів в спорті і він повинен мати основну професію, забезпечити своє майбутнє і сьогоденне існування. Він не має бути як в теперішньому, так і у минулому професіоналом, напівпрофесіоналом або так званим «неаматором» у будь-якому вигляді спорту. Він не має бути тренером. Викладачі фізичного виховання, які займаються з початківцями, допускаються до участі в Іграх.

Віднині спортсмену дозволялося приймати допомогу НОК або Національної спортивної федерації за встановлений період (від 30 до 60 днів в році) знаходження на сборах і участі в змаганнях, у тому числі в Олімпійських іграх. Ця допомога включала оплату розміщення, , проїзду, спортивного і інвентаря, тренера, медичної допомоги, а також гроші на покриття непередбачених витрат в межах лімітів, погоджених МСФ або НОК. Сюди ж входила оплата страховки від нещасного випадку або хвороби, пов'язаних із спортом, вирішувалося спортивних стипендій. В той же час МОК заперчував відшкодування зарплати, компенсації у виняткових випадках, які дозволяли НОК або МСФ. Ця компенсація не могла перевищувати розмір отримуваної на роботі зарплати.

Як писали західні оглядачі, це рішення ознаменувало собою кінець кубертеновсько-брэндеджської ери в олімпійському русі. Що стосується Е.Брендеджа, то заперечувати не доводиться. Трагування ж Пьером де Кубертенем проблеми аматорства було чітким: він визнавав і розумів нікчемність подвійного тлумачення статусу спортсмена-аматора. Особливо пристрасно Кубертен писав про це в 1936 р. (за рік до смерті): «Прочитайте як слід текст олімпійської клятви, авторством якої я горджуся. Ви не знайдете там ні слова про те, що від спортсменів, що вступили на олімпійський стадіон, потрібне абсолютне аматорство, на неможливість якого я вказав першим. У клятві є лише одне зобов'язання: чесно змагатися... Мене цікавить спортивний дух, а не смішна англійська концепція, яка дозволяє займатися спортом, не відступаючи від догми, мільйонерам».

У 70-х роках навіть найбільш активні «чистого» аматорства розуміти, що олімпійський спорт перетворився в сферу діяльності, що вимагає від спортсменів величезних фізичних і моральних , самовідданої багаторічної праці. Все це вимагало не лише моральної, але і матеріальної зацікавленості. Особливо добре це розуміли в СРСР, ГДР, Угорщині і інших країнах колишнього соціалістичного табору, що добилися видатних результатів на олімпійській арені саме завдяки збалансованій системі спортивної

підготовки олімпійців, в якій важливим чинником було спрощення проблеми аматорства в олімпійському спорті. При визначенні поняття «аматорства» поступово відходити від принципів матеріального характеру і трактувати це поняття, виходячи з категорії «олімпізму». Таким чином, на перший план при визначенні аматорства у спорті стали висуватися показники морально-етичного, гуманістичного і виховного характеру.

Цікава в цьому відношенні точка зору державних діячів того часу. Гаряче підтримав ідею зміни статусу спортсмена-аматора президент Фінляндії У.Кекконен, який сучасного спортсмена високого класу не лише за те, що він кинув снаряд на декілька сантиметрів далі за свого суперника, а за рішучість, наполегливість і енергію, які проявляє спортсмен, тренуючись і готуючись до виступів. За зміну з боку держави до спортсменів високого класу виступав і президент Франції В. Жіскар д'Естен.

X Олімпійський конгрес у Варне (1973 р.), що зібрався після 43-річної перерви обговорив концепцію аматорства. Виступаючи на цьому форумі, президент МОК М.Килланін відзначив, що у нього особисто немає заперечень проти фінансової допомоги спортсменам з боку держави або приватного підприємництва за умови, що ця допомога повинна надаватися через Національний олімпійський комітет або національні спортивні федерації і у – нелегально. Конгрес рекомендував МОК наблизити Правило 26 до вимог сьогодення. І на Сесії МОК 1974 р. у Відні в це правило були внесені зміни. Воно отримало назву не «Положення про аматорство», а «Положення про допуск». В результаті МОК дозволив спортсменам отримувати відшкодування заробітної плати за період підготовки до змагань і участі в них, а також допомогу для оплати живлення і розміщення, транспортних витрат, спортивного інвентаря і форми, страхування, вартості лікування, фізіотерапії і оплати тренерів. Обмовлялося, що всі ці виплати надаються з одобрення національних спортивних організацій. Вирішувалося також спортсменами-студентами спортивних і академічних стипендій.

Нова концепція аматорства створювала рівні умови для підготовки і

участі в змаганнях представників різних класів і систем, ліквідовувала лицемірство і обман, пов'язані з нелегальним отриманням грошей спортсменами.

На XI Олімпійському конгресі, який відбувся в 1981 р. в Баден-Бадені, в головній доповіді з проблеми допуску голова комісії і член МОК В.Дауме заявив: «Спортсмени, які тренуються по 1600 годин в рік, не можуть одночасно працювати по професії та інтенсивно готуватися до майбутньої професійної роботи. Тому ми не повинні допустити, вони несли невинуваті соціальні збитки. Це треба враховувати при новому тлумаченні Правила 26».

На конгресі в обговоренні проблеми аматорства вперше брали участь самі спортсмени. Олімпійський чемпіон 1980 р. легкоатлет С.Коу (Великобританія) підтримав курс на подальшу лібералізацію Правила 26. Він відзначав, що не можна ігнорувати жертви, на які спортсмени-олімпійці йдуть ради спорту, отже, МОК зобов'язаний за допомогою Правила 26 забезпечити соціальний статус спортсмена.

Конгрес підтвердив вірність олімпійського спорту концепції аматорства. На перший погляд, 84-я сесія МОК, яка відбулась в Баден-Бадені після закінчення конгресу, нічого нового в правила допуску не внесла. Рішення Сесії підтвердили заборону на участь в Іграх професіоналів. Однак, важливе інше – надання Міжнародним спортивним федераціям права самим визначати допуск спортсменів на Олімпійські ігри. Саме після конгресу в Баден-Бадені були зроблені кроки, які направлені на допуск професіоналів на Ігри.

Міжнародний олімпійський комітет дав зрозуміти, що нова концепція аматорства – не догма. Х.А.Самаранч роз'яснював, що в деяких видах спорту ці правила можна тлумачити ширше. У цьому плані найбільше значення надавалося рішенням Міжнародної федерації легкої атлетики (ІААФ). У вересні 1982 р. ІААФ прийняла положення про створення фондів для спортсменів при національних федераціях легкої атлетики. Легкоатлети могли отримувати будь-які винагороди, у тому числі за рекламу, участь у

змаганнях. Правда, гроші перераховувалися фондам. Це означало, що спортсменам будуть відшкодовуватися лише витрати, пов'язані з навчально-тренувальним процесом, участю в змаганнях і підтримкою їх життєвого рівня, а частина грошей, що залишилася, піде на розвиток легкої атлетики.

Немає сумнівів, що запропонована реформа ІААФ сприяла формуванню високооплачуваної еліти. Це стало ще одним кроком до професіоналізації легкої атлетики, але і інших видів спорту. З'явилися такі ж фонди в спортивній і художній гімнастиці, у водних і лижних видах спорту.

Слід особливо відзначити рішення МОК і ФІФА про допуск професійних футболістів на олімпійський турнір. У розділі, присвяченому статусу аматорства, в статуті ФІФА говорилося, що гравці, що входять до складу федерацій, які є членами ФІФА, можуть бути як аматорами, так і професіоналами, професіонали ні за яких обставин не мають право брати участь в Олімпійських іграх або змаганнях, передбачених для аматорів. У «Новинах ФІФА» (1981 р., листопад №221) наголошувалося, що ФІФА хотіла б переконати своїх членів погодитися з перейменуванням гравців: замість професіоналів і аматорів рекомендується називати їх просто гравцями. ФІФА приймає рішення класифікувати гравців в міжнародному футболі за віком і рівню їх майстерності, ділить їх на футболістів, що беруть участь в Кубку світу, в Олімпійських іграх, молодіжних і юнацьких Чемпіонатах світу. Тому в 1984 р. в Лос-анджелесе в складах олімпійських команд опинились професійні футболісти.

Аналогічно діяла Міжнародна федерація хокею. Не випадково в правилах з'явився запис, що професіоналом вважається лише хокеїст, який має контракт НХЛ.

Найактивніше підтримував ідею допуску професіоналів на Ігри президент МОК Х.А.Самаранч. У лютому 1985 р. на сесії в Калгарі виконком МОК несподівано оголосив про допуск професійних спортсменів у віці до 23 років на Олімпійські ігри 1988 р. в змаганнях з футболу, тенісу і хокею. Не встигла світова спортивна громадськість осмислити запропонований

виконкомом МОК «експеримент» (так назвав це рішення Х.А.Самаранч), як в Лісабоні в жовтні 1985 р. на засіданні МОК з представниками федерацій і НОК обговорювався так званий «Кодекс атлета», який був запропонований замість Правил 26.

бути допущеним до участі в олімпійському русі, зокрема в Олімпійських іграх, спортсмен повинен дотримуватися і поважати Олімпійську хартію, а також правила Міжнародної спортивної федерації, до якої він належить, схвалених МОК, – свідчив основний запис «Кодексу». Отже, будь-який спортсмен, що підтримує і дотримує Хартію і «Кодекс», міг бути допущений до Олімпійських ігор. Практично стиралася грань між спортсменом-аматором і професіоналом, і без всяких обмежень Ігри відкривалися для останніх. Були зняті всі обмеження відносно фінансування підготовки, а основні вимоги до допуску звелися до необхідності духу чесної гри, відмови від насильства, дотримання медичного кодексу МОК. Збереглася лише вимога до учасників, яка забороняла їм використовувати під час Олімпійських ігор свою особистість, прізвище, зображення або спортивний результат в цілях реклами, а також було визначено, що участь спортсмена в Олімпійських іграх не повинна обумовлюватися фінансовими міркуваннями.

Таким чином, МОК вступив на шлях відкритої професіоналізації Олімпійських ігор. Відомий американський журналіст У.Джонсон відзначав, що незалежно від рішення федерацій, доля олімпійського руху вирішена наперед. Великий «стрибок» в реальності почався, і Олімпійські ігри вже ніколи не будуть колишніми.

Н роки показали, що олімпійський спорт дуже швидко адаптувався до допуску професіоналів на Олімпійські ігри. Вже на початок 90-х років дискусії з цього питання припинилися, а активність аматорства в їх боротьбі за ідеали олімпізму була перенесена на проблеми «справедливої гри», боротьби допінгом, олімпійської освіти і ін.

Слід зазначити, що багато спеціалістів, що особливо займаються

філософськими проблемами олімпійського спорту, зокрема проблемою «справедливої гри», схильні до ідеалізації спорту Древньої Греції і сучасного олімпійського руху і далекі від реальної практики олімпійського спорту (його організаційних і матеріальних основ, системи відбору і підготовки атлетів), багато що зробили для ускладнення цього питання і уповільнення його рішення в реальних, а не абстрактних інтересах олімпійського руху. Навіть сьогодні, коли ця проблема представляється ясною і практично вирішеною, ми часто стикаємося з туманними міркуваннями про проблему «справедливої гри» у зв'язку з аматорством і професіанолізмом у спорті, хоча набагато корисно було б сконцентрувати увагу на підвищення видовищності змагань в інтересах глядачів, вдосконаленні правил і умов проведення змагань – на користь спортсменів, підвищення об'єктивності суддівства - в інтересах і одних, і інших. Не менш з позицій справедливості питання соціальних гарантій спортсменам відносно освіти, охорони здоров'я, працевлаштування, пенсійного забезпечення.

3. МЕТА, ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

(на прикладі американського професійного спорту)

Генезис професійного спорту і дослідження його сучасного стану дозволяють стверджувати, що протягом всієї його історії відбувалася поступова трансформація окремих видів професійного спорту в спортивно-розважальний бізнес. Н високий рівень майстерності спортсменів, професійний спорт перестав бути спортом в первинному розумінні цього слова, а став різновидом розважальної індустрії. Пошуки джерел доходів і способів збільшення прибутку привели до зникнення в змаганнях самого спортивного духу.

Основне завдання професійного спорту впродовж всього розвитку – приносити людям, які їм займаються (спортсмени, тренери, агенти, менеджери, власники команд, керівники ліг). Коли спорт пов'язаний з бізнесом, його цілі – перемога, грошей, досягнення слави і популярності. Це є метою і сучасного професійного спорту, вже не пов'язаного з бізнесом, а який трансформувався в нього. Головною в професійному спорті є вигода.

Американський професійний спорт – потужна індустрія шоу-бізнесу, складова частина американського суспільства, що привертає до себе увагу мільйонів американців і що забезпечує фантастичні заробітки багатьом професійним спортсменам. З іншої боку сфера, що обмежує свободу людини, права, того хто добровільно вибрав цей напрям діяльності у спорті. Крім того, спалахи насильства і грубості, вживання допінга і наркотиків знаходяться в контрасті з тим, що ми звикли чекати від спорту.

Професійно-комерційний спорт відтворює комерційний конфлікт, декілька пом'якшуючи його ідеєю «рівних можливостей» сторін, що змагаються. Це дозволяє йому виступити як специфічною компенсаторною діяльністю, споглядання якої дає можливість глядачеві задовольнити (на рівні уяви) основну його потребу, яка не реалізована в реальному житті –

успіх в конкурентних взаєминах. Оскільки професійний спорт тісно пов'язаний з різними сферами людської діяльності, для нього характерні велика різноманітність і багатоплановість. Виходячи з цього слід розрізняти загальні і специфічні функції професійного спорту.

3.1 Загальні функції професійного спорту

До загальних відносяться функції, які лише частково належать професійному спорту і фундаментальніше реалізуються іншими сферами людської діяльності, такі, як **оздоровча, виховна, освітня, видовищна, комунікативна, рекламна** і ін.

Оздоровча функція полягає в зміцненні здоров'я і підвищенні опору організму до несприятливих дій довкілля за рахунок раціонально організованої рухової активності. Заняття спортом сприяють забезпеченню оптимального рівня розвитку рухових якостей і життєво важливих органів і систем організму людини, а також досконалому володінню руховими вміннями і навичками. Порівняно з іншими видами діяльності, які використовуються для зміцнення здоров'я, спорт ставить найбільш високі вимоги до функціональних можливостей організму, а отже, найбільшою мірою сприяє їх розвитку. Проте надмірні навантаження можуть привести до абсолютно протилежного ефекту – втрати здоров'я. Тому ця функція реалізується лише за умови адекватності тренувальних і змагальних дій біологічним можливостям організму конкретного спортсмена.

Виховна функція полягає у формуванні у людини морально-етичних цінностей демократичного суспільства. Серед великої різноманітності ціннісних характеристик сучасного суспільства (особливо в США) соціологи віддають перевагу наступним: індивідуальні досягнення завдяки наполегливій праці; прагнення до перемоги в умовах жорсткої конкуренції; прагнення до вищого соціального статусу і матеріальної забезпеченості при рівних можливостях і пошані правил. У основі системи ціннісних орієнтацій

масової свідомості в США є ідея «індивідуального успіху», який сприймається як успіх виключно особистий, де на перший план виступає не благо колективу, а успіх конкретної людини. Найбільш цінною вважається особа, що досягла статусу і матеріального положення завдяки власним зусиллям в умовах змагань. Для досягнення успіху необхідно три основні якості особи: здібність до важкої і наполегливої роботи; постійна спрямованість до перемоги в конкурентній боротьбі; прагнення до адекватної винагороди. Ці якості яскраво виявляються в професійному спорті. Спортсмени-професіонали своїм прикладом демонструють можливості людини в досягненні особистого успіху і є прикладом для наслідування, особливо молоді. Спорт сприяє формуванню особи і програми її поведінки. Реалізується це через необхідність наполегливо і усвідомлено тренуватися, змагатися, дотримуватися правил з метою досягнення можливо більшого успіху. Змагання перетворилося на США в головну соціальну цінність, яка закладена в поведінку більшості людей. Спорт відбиває, стверджує, ритуалізує змагання, яке перетворене у важливий чинник в різних сферах життя.

Професійний спорт має виховне значення не лише для тих, хто їм безпосередньо займається. Відомий американський фахівець у галузі соціології спорту Г.Едвардс відзначав, що – це не пасивні спостерігачі. Вони є співучасниками, важливим компонентом функціонування спорту як для суспільства в цілому, так і для конкретного індивіда. Завдяки своїй популярності і доступності сприйняття спорт формує початкові уявлення про життя у більшості людей. Заняття спортом сприяють вихованню чесності, благородства, вірності партнерам по команді, до правил і суперників, здатності до співпраці. Спорт істотно впливає на суспільну свідомість, залучення людей до підтримки етичних норм поведінки, звичаїв і поглядів, які домінують суспільстві.

Спорт грає важливу роль в соціалізації . У американському суспільстві соціалізація розглядається як соціальний процес, на виховання і

функціонування людини в суспільстві, підвищення його соціально-економічної ефективності відповідно до суспільних ідеалів. Соціалізація через спорт передбачає адаптацію до складної системи цінностей, норм і принципів, що існують у відповідному середовищі. Іншими словами, через спорт людина вчиться бути членом суспільства, сприймати загальновизнані цінності, взаємини і норми поведінки. Спорт виконує важливі соціальні функції не лише у професіоналів, але і .

Заняття спортом і спортивна доблесть є чинниками, які впливають на досягнення високого соціального статусу. Заняття професійним спортом розглядаються в американському суспільстві як еталон виховання і мужності; прагнення до досягнення мети, спосіб придбання сили, життєвого досвіду, самостійності і інших соціально важливих якостей.

Освітня функція полягає в передачі і здобутті нових знань, вмінь і навичок. Спортивна діяльність направлена на досягнення високих результатів і їй притаманний творчий, евристичний характер. Дорога до нових перемог – це неперервний пошук нових засобів і методів спортивної підготовки. Це підтверджує істотне значення спорту як діяльності, яка заглиблює знання відносно можливостей людини і розширює їх кордони.

Видовищна функція полягає в задоволенні потреб суспільства в розвагах. Спорт з давніх часів користується великою популярністю як видовище. Сучасні засоби масових комунікацій, зокрема телебачення, сприяли тому, що аудиторія спортивних видовищ постійно розширювалася. Як показано вище, особливо це стосується найбільш популярних видів професійного спорту. У основі видовищної привабливості спорту лежать об'єктивно притаманні йому естетичні властивості. Не випадково спорт знайшов віддзеркалення в різних видах мистецтва і сам придбав ряд ознак мистецтва. Популярність спорту як видовища пояснюється також особливою емоційною доступністю, гостротою переживань, а також універсальністю «мови спорту», яка доступний людям різних рас і віросповідань незалежно від мови їх спілкування.

Рекламна функція полягає в популяризації всіляких товарів, моди, послуг, способу життя та ін. Такі потужні корпорації, як «Кока-кола», «Дженерал моторс», «Кодак» і багато інших, використовують спорт як засіб реклами своїх товарів. Одночасно професійний спорт може виконувати рекламно-пропагандистські функції і по відношенню до себе самого. Так, успішні виступи команд сприяють популяризації спорту, залученню тих, що займаються, вболівальників, прояви уваги з боку засобів масової інформації.

Комунікативна функція полягає в зближенні і об'єднанні людей. В процесі спортивної діяльності люди вступають в різні взаємини: між членами однієї команди і конкуруючими командами, між спортсменами і спортивними суддями, між спортсменами і представниками засобів масової інформації, між спортсменами і вболівальниками і ін. Сукупність цих взаємин є визначальною ланкою формуючого впливу спорту на особистість. Спорт сприяє об'єднанню людей у відповідні організації на основі спільності інтересів і практичної діяльності.

3.2. Специфічні функції професійного спорту

До специфічних відносяться соціальні функції професійного спорту, які реалізуються безпосередньо під час занять ним або в процесі перегляду його як видовища. До них відносяться функція *«клапану безпеки», моделювання поведінки, підтримки надії, індивідуалізації, відволікання і інтеграції»*.

Функція «клапану безпеки». На думку американського вченого Паксона, спорт перетворюється на «клапан безпеки» американського суспільства, оскільки висока емоційність спорту дає можливість багаточисельної аудиторії вболівальників і самим спортсменам «скинути» негативну енергію, яка накопичилася в організмі, напруженість і агресивність в загальноприйнятній формі. Під час видовищних змагань, які можуть викликати радість і відчай, людина звільняється від внутрішньої напруги і

войовничої агресії, яки нагромаджуються в повсякденному житті. «Клапан безпеки» є найважливішою функцією спорту в звільненні такої форми агресії, як «колективний войовничий ентузіазм». Спорт сприяє придушенню і звільненню людини від «войовничого ентузіазму», який є в поведінці.

Функція моделювання поведінки полягає у формуванні пануючого соціального світогляду. Спортсмени-професіонали із-за їх надзвичайної популярності служать прикладом для наслідування в широких шарах сучасного суспільства, особливо серед молоді. Якості і здібності, що формуються під час занять професійним спортом, до певної міри використовуються як модель для виховання інших членів суспільства.

Функція духовності полягає у вихованні віри у відповідні цінності. Професійний спорт виконує роль духовного, майже культового соціального інституту. У професійному спорті широко використовуються всілякі ритуали і церемонії, які направлені на затвердження ціннісних орієнтацій суспільства, він істотно впливає на формування суспільної поведінки як самих спортсменів, так і широких шарів суспільства; на поширення, підтвердження і зміцнення духовних цінностей, регулюючих людські відносини в суспільстві.

Функція підтримки надії полягає у формуванні установки на краще життя. На думку американських соціологів, спорт підтримує віру в те, що люди з різних соціальних верств населення можуть піднятися по соціальних рівнях завдяки успіхам в професійному спорті. Багатомільйонні контакти спортсменів-професіоналів сприяють підтримці надії на краще майбутнє і мобілізують на його досягнення.

Функція індивідуалізації полягає у формуванні неординарної особи. Не дивлячись на те що професійний спорт як специфічний вигляд бізнесу має риси, що йдуть врозріз з суспільними цінностями (надмірна націленість на перемогу, вживання допінга, «чорний» тоталізатор і ін.), він проте є потужною стимул-реакцією індивідуалізації особи. Лише максимальний розвиток природних здібностей, наполеглива праця і прагнення до успіху в

умовах гострої конкуренції можуть забезпечити спортсмену його досягнення.

Функція відволікання полягає в певному «відключенні» людей від повсякденних проблем. Специфіка сучасного професійного спорту і його висока популярність дозволяють ефективно реалізувати цю функцію. Люди настільки захоплюються видовищем спортивного змагання, що забувають про свої неготи. Професійний спорт США і багатьох інших країн отримує підтримку владних структур як один з ефективних засобів контролю за організацією дозвілля широких верств населення. Природно, до певної міри ця функція може носити класовий і ідеологічний характер. Проте для сотень мільйонів громадян, які відвідують змагання або спостерігають за ними по телебаченню, це також можливість перемикатися з повсякденних проблем на високоемоційне видовище, а отже, відпочити і відновити життєві ресурси організму.

Функція інтеграції полягає в об'єднанні людей довкола соціально значимих цінностей. Перетворення професійного спорту на продукт вжитку сприяє поглибленню соціальної інтеграції.

Спорт є потужною силою яка об'єднує в будь-якому суспільстві. Він виховує в людях до існуючої влади, політичний консерватизм, меркантилізм, бажання виділятися із загальної маси.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТОМ

Питання організації і управління різними видами професійного спорту тісно пов'язані з його історією і традиціями, появою нових джерел фінансування, змінами, що відбуваються в спорті.

Зважаючи, на те що ігрові види спорту — бейсбол, баскетбол, футбол і, в деякій мірі, хокей, представляють «фасад» американського професійного спорту, питання організації і управління розглянемо на їх матеріалі.

Величезний вплив на організаційну структуру всіх професійних видів спорту, зокрема ігрових, надав професійний бейсбол. Американські спеціалісти вважають, що модель його організації пояснює організаційне єство всього професійного спорту. Оскільки професійні ліги є самостійними організаціями, багато хто з них має відмінності, не однаковий характер інтересів і наявність проблем.

4.1 Професійна спортивна ліга

Основною структурною одиницею в професійному спорті є ліга або асоціації. Так, в бейсболі, футболі, хокеї — це ліги, в баскетболі, гольфі, тенісі — асоціації, в боксі — ще і ради.

Ліга в ігрових видах спорту представляє собою адміністративний орган законодавчої і виконавчої влади, який об'єднує певну кількість команд, яка залежить перш за все від фінансових можливостей команд. Вона складається з окремих професійних команд-фірм, які знаходяться в різних містах і штатах країни. Ліга, до керівництво якої входять власники всіх команд, спільно обговорює і вирішує питання, від яких залежить її процвітання.

Ключовими питаннями є:

1. Визначення оптимальної кількості команд в лізі і їх раціональне розміщення по території країни (або країн, як в НХЛ).

2. Обґрунтування, перш за все, з фінансової точки зору кількості ігор в сезоні.
3. Вдосконалення правил, календаря і системи змагань.
4. Регламентація кількості гравців в команді.
5. Визначення мінімуму зарплати гравців і максимуму зарплати на команду.
6. Розробка системи відбору спортсменів до команд і правил переходу гравців команди в команду.
7. Укладення колективного договору з Асоціацією гравців.
8. Порядок продажу прав телекомпаніям на трансляцію ігор.

Ліги за своєї діяльності залучені в бізнес між різними штатами. Однак, професійні спортсмени в США не можуть продавати свої послуги тому, кому вони хочуть. Наприклад, команда Чикаго не може найняти гравця з команди Бостона без згоди її власника. Таке положення є незаконним в інших сферах, оскільки воно порушує закон Шерману.

4.2 Переваги ліги у професійному спорті

Ліга має переваг, до яких відносяться:

- суворе дисципліна;
- висока якість гри (немає слабких суперників);
- певна система проведення ігор;
- можливість рівномірного розподілу прибутків від телебачення;
- санкціонований відбір і перехід гравців і ін.

Одна з переваг американських ліг полягає в тому, що вони визначають конкурентну рівновагу сил між командами, яка сприяє підвищенню глядацького інтересу. Це своєрідна система набору новобранців в команди, звана «драфтом», і розподіл доходів від продажу національним телекомпаніям прав на трансляцію матчів, а в НФЛ і ГБЛ — і від продажу

квитків, контроль за прийомом нових команд в лігу, розробка програм фінансової підтримки слабких клубів і ін. Американські спеціалісти підкреслюють, що ліги не можуть існувати за умови необмеженого доступу в них нових команд, тому кожна ліга має правила прийому нових членів.

Ліга розробляє календар, укладає контракти з суддями, виконує інші адміністративні функції. Відзначимо, що тривалий час американський професійний спорт і ліги знаходилися в міжнародній ізоляції, що наклало певний відбиток на їх організаційну структуру, цілі і завдання. Не випадково внутрішній календар не залежить від міжнародного і ставиться на перший план. У 1998 р. вперше в своїй історії НХЛ зробила з 8 по 24 лютого паузу в регулярному чемпіонаті, хокеїсти з різних країн, що грають в НХЛ, взяли участь в Олімпійських іграх за збірні команди своїх країн.

Найвищим органом влади в лізі є Рада керівників, в яку входять президенти всіх команд ліги. Він несе відповідальність за поточну діяльність і визначення перспективної політики ліги, вирішує питання, пов'язані із зміною статуту, правил, розширенням складу і прийому нових команд в лігу і так далі.

На чолі ліги (асоціації) стоїть президент або комісіонер, який обирається Радою керівників ліги. У бейсболі, наприклад, комісіонер обирається строком на 7 років. Президент (комісіонер) ліги керує нею, займається вирішенням суперечок між командами, стежить за дотриманням правил змагань, економічною політикою, веде переговори від імені ліги і так далі.

4.3 Організаційна структура управління ліг

Основним регламентуючим документом ліги є її конституція або статут. Наприклад, статут НХЛ, окрім цілей і завдань ліги, процедури прийому нових команд, обов'язків президента, роз'ясняє питання, пов'язані з регулюванням ринку зайнятості хокеїстів. Виділяється п'ять аспектів, які

характеризують умови їх роботи:

- 1) склад команд;
- 2) контракти гравців;
- 3) переходи гравців однієї команди в іншу;
- 4) набір гравців в команди ліги;
- 5) процедура перерозподілу гравців усередині ліги.

Ліги, згідно з їх статутами, є неприбутковими організаціями і фінансуються за рахунок відрахування 5-7% доходів від продажу квитків на ігри чемпіонату і розиграш кубків. Однак, ліга, по суті, є монополістом у вирішенні основних питань: правил гри, визначення кількості команд в лізі і кількості гравців в команді, прийому нових клубів, контролю за їх розміщенням на території країни, укладення контрактів на продаж прав телетрансляції ігор і так далі. Крім того, ліги розробили систему контролю за кар'єрою спортсменів, прагнучи не допускати змін, які б інтересам власників команд. Правда, в 80-90-і роки ця система контролю піддалася значним змінам у зв'язку з вимогами створених при лігах асоціацій гравців, які захищають їх інтереси.

Організаційна структура ліг до 80-х років була досить простою. Штаб-квартира ліги займалася і адміністративними, і комерційними питаннями. Проте 80-і роки внесли серйозні корективи у зміну діяльності і організаційну структуру ліг, пов'язані з проведенням маркетингу. У зв'язку з тим що багато фахівців називають сьогодні НБА «еталоном» спортивного бізнесу, як приклад приведемо її організаційну структуру.

НБА складається з чотирьох самостійних організацій: самою НБА, яка займається адміністративними питаннями, пов'язаними з проведенням чемпіонату ліги, а також три самостійні фірми – «НБА Пропертайс», «НБА Інтертейнмент» і «НБА Інтернешнл», а з 1997 р. ще і жіноча НБА. У 90-х роках штат НБА збільшився більш ніж в 13 разів і досяг 450 чіл. (у ГБЛ - 150 чол.). Сама НБА є неприбутковою організацією і фінансується за рахунок відрахувань команд від продажу квитків. Якщо фінансового року

залишається надлишок , то вони порівну розподіляються між всіма командами ліги.

Створенням трьох нових комерційних організацій в структурі ліги керівництво НБА організаційно підкріпило політику маркетингу, що проводиться лігою, без якої сьогодні неможливе нормальне існування професійного спорту. Функції «НБА Пропертайс» включають три види діяльності: створення і підтримка іміджу ліги і команд; підвищення інтересу до баскетболу і ліги; ведення комерційної діяльності. У фірмі шість відділів: ліцензійний, який підтримує стосунки з компаніями-спонсорами; підприємницький, що займається всіма видами маркетингу, ліцензійно-спонсорської діяльності; відділ зв'язку з засобами масової інформації і видавничої діяльності; два відділи послуг, які відповідають за організацію ігор команд «Всіх зірок ліги», відкритого турніру «Макдональдса» і ін., а також здійснюють координацію діяльності маркетингових служб клубів; творчий відділ, який розробляє політику на майбутнє.

«НБА Інтер-тейнмент» відповідає за роботу з глядачами, а також займається продажем відеокасет записами ігор. «НБА Інтернешнл» підтримує контакти з більш ніж 80 країнами світу. Вона займається також продажем прав на телетрансляцію ігор команд. Аналогічну організаційну структуру мають НФЛ і ГБЛ.

На відміну від інших ліг в НХЛ три штаб-квартири — в Нью-Йорку, Монреалі і Торонто, кожна з яких виконує різні функції. Штаб-квартира в Монреалі (до 1977 р. була єдиною в НХЛ) займається фінансовими питаннями ліги, контрактами гравців, спортивною інформацією, статистикою. У її штаті близько 30 чол. Штаб-квартира в Торонто (20 чол.) відповідає за організацію суддівства ігор в лізі, яке здійснюють 40 штатних арбітрів. Штаб-квартира в Нью-Йорку (20 чол.) на чолі з президентом ліги Г.Беттманом займається складанням календаря ігор, маркетинговою політикою, зв'язками з громадськістю, продажем прав на телетрансляції хокейних матчів, видавничою діяльністю.

Як і в інших лігах, на чолі НХЛ є Рада керівників, яка обирає президента ліги. У президента п'ять віце-президентів: з маркетингу, оперативного керівництва і адміністративних справ, юридичних питань, телебачення і суддівства.

Важливе значення в організаційній структурі ліг займає календар ігор. Від структури ліг багато в чому залежить кількість ігор, що проводяться в сезоні. Команди ГБЛ проводять за сезон 162 гру, НБА і НХЛ — по 82 гри. Н те що в кожній лізі - Американський і Національній - по 14 команд, НФЛ проводять за сезон всього 16 календарних ігор і 4 гри в передсезонному періоді.

Таким чином, ліга (асоціація) являється організаційною одиницею професійного спорту. По своєму єству це спортивні картелі, які обмежують конкуренцію між командами на ринку робочої сили, діють при вирішенні питань про прийом нових команд в лігу і контролюють їх розміщення, розподілом між собою сфери впливу, включаючи контакти засобами масової інформації, і в першу чергу з телебаченням. Контроль за кількістю і складом команд в лізі багато в чому дозволяє їх власникам перетворювати ігри на товар, який користується попитом.

Клуб або команда є низовим ланцюгом ліги. Кожен клуб НХЛ є окремим підприємством усіма характерними для нього службами і підрозділами. На чолі підприємства є певна особа, яка координує всю його діяльність. Управління приблизно однакове для всіх ігрових видів спорту. На чолі клубу президент, що обирається радою правління. Команду очолює генеральний менеджер. У складі команди головний тренер і ще декілька тренерів залежно від видів спорту. Чисельний склад команди з баскетболу 13-15 гравців, з хокею – 23-25, з футболу – 45-47. Загальний чисельний склад команд разом з адміністративним і обслуговуючим персоналом зазвичай складає від 70 до 100 чоловік.

Команди (клуби) в лігах знаходяться в подвійному положенні. Юридично вони є незалежними об'єднаннями, які можуть діяти самостійно.

О їх діяльність як членів картеля-ліги юридично обмежується угодами з лігою. В деякому відношенні вони рівноправні партнери, які вносять свій і мають свою в спільному бізнесі. О будучи складовими частинами ліги, вони підкоряються її правилам, які не виключають можливості у разі їх порушення дисциплінарних стягнень і покарань.

На відміну від інших сфер індустрії, в яких для різних структур існує можливість пошуку і знаходження власного ринку збуту, члени спортивних картелей - команди не можуть просто вийти з ліги і зайнятися власним бізнесом. Необхідним умовою їх існування є наявність суперника, з яким можна було б змагатися. Завдяки об'єднанню в ліги і асоціації клуби (команди) стали партнерами в бізнесі. Суперники вони на полі. Економічні стосунки, встановлені картельною структурою професійного спорту, виражаються в монополізації того, що економісти називають «ринком готової продукції» і монополічним положенням на так званому «ринку робочої сили». У першому випадку це ринок одним продавцем, в другому - з одним покупцем.

Проілюструвати це можна на прикладі НХЛ. Ліга гарантує власникам команд які в неї входять виняткове право на територію в радіусі 100 миль від місця розташування штаб-квартири кожній з її команд. При розміщенні на цій території іншої команди НХЛ команда повинна на це дозвіл НХЛ і сплатити компенсацію за «поступку території». Наприклад, коли на початку 1970-х років в лізі з'явилася команда «Нью-Йорк Айлендерс», то вона вимушена була виплатити 4 млн. доларів команді «Нью-Йорк Рейнджерс» за право влаштуватися в цьому місті.

Чому стала можливою поява монополій-картелей в професійному спорті, якщо в США діє антитрестовський закон Шерману? Багато американських дослідників пояснюють це спрощено: розглядаючи антитрестовий позов Федеральної бейсбольної ліги про порушення її виняткових комерційних прав на території м. Балтімор, суддя Верховного суду США О.Холмс у 1922 р. прийняв рішення, в якому заперечував

порушення антитрестового закону Шерману, питання організацій бейсбольних матчів відноситься до юрисдикції штату, а бейсбол не є бізнесом. Це і стало причиною легалізації ліги як картеля.

Проте монополії-ліги в бейсболі з'являються ще на початку XX століття задовго до рішення суду. У початковий період розвитку професійного бейсболу власники команд запекло боролися за запрошення в свої команди найбільш талановитих гравців. Ця боротьба матеріальних втрат багатьом власникам, оскільки вела до зростання зарплатні спортсменів, не збільшуючи в цілому доходи ліги і команд. Це з'явилося причиною угоди власників команд відносно проведення в цьому питанні єдиної в лізі політики, якої склалася картельна структура професійного спорту. Її впровадження після створення ліг стало наступним етапом, оскільки спорт, на відміну від інших видів корпоративної діяльності, передбачає наявність в лізі, принаймні, декількох команд, їх суперництво приносило .

Визначення «картель» може бути застосованим до більшості професійних ліг, оскільки картель — це об'єднання окремих приватних підприємств по виробництву схожих товарів або послуг, які домовляються про обмеження взаємної конкурентної боротьби за допомогою розподілу споживачів або ринків, домовленості про кількість і якість продукції, що випускається, розподіл отриманих доходів і прибутків, спільного встановлення цін і термінів збуту продукції. Всі перераховані характеристики мають і професійні ліги, які є об'єднанням окремих приватних команд (клубів).

Існують два шляхи розвитку бізнесу. Перший - організація прагне свої позиції, змагаючись конкурентами, і другий - вступає з ними в . Спортивний бізнес в США використовував ці шляхи. Як відзначають спеціалісти, професійні ліги не є ідеальним картелем, оскільки вони ґрунтуються на гнучкій структурі, коли на місце вибулої команди може бути прийнята нова.

Деякі фахівці оцінюють рівень організаційної структури ліг і команд як не відповідний вимогам сьогодення. Так, Р.Беррі, У.Гоулд і

П.Стаудохар в книзі «Трудові стосунки в професійному спорті» відзначають, що люди, які працюють в спортивній індустрії, просуваються на дотик. Існуючі індустріальні моделі або нечіткі, або ним ще не дана достатньо повна оцінка, або можливість їх застосування є дискусійною. Погодитися з такою точкою зору досить важко. Прогрес в професійному спорті, на наш погляд, визначається двома основними показниками: зростанням числа глядачів і прибутків. За останні 20 років відвідуваність змагань з професійних видів спорту постійно зростала, збільшились і доходи професійних ліг і команд. Цьому багато в чому сприяла існуюча організаційна структура професійного спорту, яка не позбавлена недоліків, проте, в основному вирішує поставлені перед нею завдання. Це підтверджується фінансовим станом ліг і команд.

4.4 Особливості системи відбору спортсменів у командних видах професійного спорту (система «Драфт»)

Драфт (entry draft) — спеціальна система відбору спортсменів у команди і закріплення їх за клубами. Вперше відбір гравців по системі «драфт» був уведений НФЛ у 1936 р. із метою усунення конкуренції між клубами за обдарованих новачків і зрівноважування змагальної конкурентноздатності команд ліги.

Система «драфт», по-перше, значно знижує витрати клубів на придбання новачків, а по-друге, сприяє підвищенню класу відстаючих команд, що дозволяє домогтися в черговому сезоні підвищення напруги спортивної боротьби і непередбачуваності результатів як окремих ігор, так і змагань у цілому, що сприяє підвищенню інтересу до цих змагань глядачів, засобів масової інформації, спонсорів і рекламодавців.

Таким чином, за допомогою системи «драфт» лігам вдасться, з одного боку, зменшити витрати на придбання нових талановитих гравців, а з іншого боку - підвищити глядацький інтерес, дорожче продати права на телетрансляції матчів, ефективніше здійснювати рекламно-комерційну

діяльність, і, отже, збільшувати свої прибутки.

Суть «драфту» полягає в тому, що не спортсмен вибирає команду, за яку він хотів би виступати, а представники команд по визначеній системі відбирають потрібних їм гравців. Спортсмени змушені або погоджуватися з цією системою працевлаштування, або залишити надію на виступи у командах елітної ліги. При вільному працевлаштуванні найбільш обдаровані спортсмени могли б укласти більш вигідні контракти, а при доборі по системі «драфт» ліги встановлюють межі зарплати, що вони можуть платити новачкам. У свою чергу асоціації гравців професійних ліг ведуть постійну боротьбу з керівництвом ліг за підвищення ліміту зарплати спортсменам-новачкам.

Найвища ефективність системи «драфт» спочується з її простотою: чим нижче місце клубу в минулому регулярному чемпіонаті ліги, тим раніш він вибирає собі гравця з затвердженого лігою списку, а отже, має шанс вибрати більш обдарованого і перспективного спортсмена і з його допомогою поліпшити турнірне положення команди в наступних сезонах.

Однак загальна формула проведення відбору по системі «драфт» мала істотну нестачу. Вона стимулювала команди, що на заключній стадії регулярного чемпіонату знаходилися в нижній частині турнірної таблиці, до зниження самовіддачі в спортивній боротьбі і навіть до навмисного програшу, щоб зайняти останнє місце в регулярному чемпіонаті (в американському професійному спорті не практикується ротація команд між елітними і нижчими лігами) і одержати право перший вибрати новачка у «драфті» поточного року. Так, у 1993 р. у НХЛ перед останнім туром регулярного чемпіонату два команди-аутсайдери мали практично однакові показники. В останньому турі одна з них («Оттава Сенаторі») без серйозного опору прогнала команді «Бостон» і одержала право першого вибору у «драфті». Довести, що «Оттава» прогнала навмисне неможливо, однак команда була оштрафована лігою, мабуть, із метою профілактики, а її президент змушений був піти у відставку.

Уникнути цього негативного явища допомогло нововведення за назвою «драфт-лотерея». Суть його полягає в тому, що останнє місце в регулярному чемпіонаті ще не гарантує права вибирати гравця першим. Команди, що не потрапили в ігри «плей-офф», розігрують це право в лотереї. Команда, що зайняла найбільш високе місце серед аутсайдерів, одержує одну кулю, що наступна за нею — два і т.д. Наприклад, у регулярному чемпіонаті НБА беруть участь 29 команд; за підсумками регулярного чемпіонату 16 кращих одержують право брати участь в іграх «плей-офф». Таким чином, залишається 13 аутсайдерів. Команда, що зайняла 17-е місце, одержить для участі в «драфт-лотереї» одну кулю, що наступна за нею - дві, а остання - 13 куль. Ці кулі засипають у лото-трони розігруються порядкові номери на право вибору команд у «драфті». Природно, що команда, яка зайняла останнє місце в регулярному чемпіонаті, має більше шансів одержати право першого вибору, оскільки в неї більше куль.

Система «драфт» постійно вдосконалюється. Так, унаслідок змін організації «драфт-лотереї», що внесені в останні роки в НБА, шанси команди, що замикає турнірну таблицю регулярного чемпіонату, підвищилися до 25 %, а найсильнішої — знизилися до 0,5 %.

Команди, що завоювали право на участь в іграх «плей-офф», одержують порядковий номер вибору у «драфті», зворотній зайнятому місцю у регулярному чемпіонаті. Команда-переможець вибирає остання, наступна за нею — передостання і т.д. Право вибору під визначеним номером у черговому «драфті» або «драфті» наступного року одна команда може продати іншій команді або обміняти на її гравця. Наприклад, у 1997 р. керівництво клубу «Детройт» передало основного голкіпера команди Майка Вернона клубу «Сан-Хосе» за право вибору у «драфті» 1998 і 1999 р.

Перед кожним «драфтом» центральні скаутські бюро ліг на основі детальної інформації складають рейтингові списки гравців, які є кандидатами на працевлаштування. Від місця гравця в рейтингу значною мірою залежить зарплата новачка. Водночас скаутські служби клубів складають і свої

рейтинги гравців, що часто не збігаються з рейтингами центральних скаутських бюро. Досить вичерпну інформацію про талановитих спортсменів дають клубам тренери команд коледжів і університетів. Вони зацікавлені, щоб контракти були підписані з випускниками саме їхнього вузу, оскільки це гарна реклама для залучення в команду їхнього навчального закладу обдарованих випускників середніх шкіл.

Спочатку «драфт» проводили «за закритими двер», а потім — на спортивних аренах клубів як яскраве шоу з запрошенням глядачів, журналістів і телебачення. Так, драфт НХЛ 1997 р. висвітлювали дві телекомпанії.

Найбільш цікаво проходить перший раунд «драфту». Коли гравця вибирає якась команда, до нього відразу підходить її представник і вручає, наприклад у хокеї, «свєтр команди». У ньому гравець виходить на подіум, позує перед фотографами, дає інтерв'ю телебаченню. Після цього обов'язкова прес-конференція в спеціальній «прес-кімнаті». Спортсмени, відібрані в першій десятці, удостоюються такої уваги журналістів, що не мають навіть визнані лідери ліги. Фактично з «драфту» починається формування майбутніх суперзірок. Кількість раундів у різних лігах різне — від двох у НБА до 17 у НФЛ.

Якщо з відібраними у драфті гравцями клуби не підписують контракту до наступного драфту, гравці автоматично одержують право на участь у ньому. Однак це правило стосується тільки спортсменів, які виступали в командах Північної Америки (США, Канада). Права на всіх інших гравців залишаються за їх клубами, що вибрали. Наприклад, якщо якийсь клуб НХЛ вибрав у драфті хокеїста з України або Росії і не підписав із ним контракт, то цей спортсмен не зможе більше потрапити у драфт, а отже, працевлаштуватися в НХЛ. Він зможе працевлаштуватися в НХЛ тільки у випадку, якщо цей клуб передасть право на цього гравця іншому клубу, який зацікавлений в укладенні з ним контракту.

Таким чином, суть драфту полягає в тому, що не спортсмен вибирає

команду, у складі якої він хотів би виступати, а представники клубів за визначеними правилами підбирають гравців, які їм потрібні. Система «драфт» усуває клуби від конкурентної боротьби за найбільш кваліфікованих новобранців, яка дозволяє клубам зменшити витрати на придбання обдарованих гравців. Ця система дає лігам можливість регулювати конкурентноздатність команд і підвищує видовищність змагань, що сприяє зростання доходів як ліги в цілому, так і всіх її клубів. Самому процедури драфту ліги перетворили в цікаве шоу, яке дозволяє одержати додаткові прибутки і популяризувати свій вид спорту.

4.4.1 Особливості відбору спортсменів у клуби НБА, ГБЛ, НФЛ, НХЛ

Відбір спортсменів у командних ігрових видах професійного спорту Північної Америки здійснюється по системі «драфт». Однак у кожній лізі є свої особливості її функціонування.

Американський баскетбол по своїй структурі нагадує велику піраміду, основу якої складає шкільний баскетбол. Середня частина – розгалужена і добре організована система студентського баскетболу, а також нижчі професійні ліги; вершина піраміди – професійні клуби НБА. Щорічний відбір спортсменів проводиться після закінчення чергового сезону в червні місяці. До участі у драфті допускаються спортсмени з 18 років. Вони повинні мати відповідний рівень спортивної майстерності і подати письмову заяву в НБА не пізніше чим за 45 доби до дня проведення драфту.

Відповідно до колективного договору між профспілкою гравців і керівництвом Національної баскетбольної асоціації, кожна команда має право тільки на два вибору в драфті. Всі інші гравці, що були у драфт-списку Центрального скаутського бюро ліги, одержують право на вільне працевлаштування в будь-якому її клубі, що виявить цікавість до того або іншого спортсмена. Щоб звести до мінімуму помилки при відборі і більш

точно оцінити потенційні можливості молодого баскетболіста, у НБА створена розгалужена система багаторічного спостереження за перспективними спортсменами. На кожного молодого гравця заводять «досьє», у якому фіксують усі його сильні і слабкі боки: як краще грати з ним і проти нього, як допомогти йому закидати м'яч у кошик, як виключити його з гри й ін. Подібну інформацію збирають протягом 3-6 років.

За три тижні до драфту проводяться так називані «огляди» гравців, яких Центральне скаутське бюро ліги включило до драфт-списоку. «Огляди» можуть підвищити або понизити акції баскетболіста, як це відбулося, наприклад, із литовським легіонером А.Карнішовасом, якого не задрафтовали в 1995 р., хоча до «оглядів» він мав досить високий рейтинг. П'ять кращих баскетболістів драфт-рейтингу ліги звільняються від «огляду» і, як правило, на нього не приїжджають.

У процесі преддрафтового вивчення можливостей гравців клуби намагаються вирішити ряд найважливіших питань:

1. Чи виправдовує гравець вкладені в нього кошти?

Оскільки витрати клубу навіть на гравця під 5–7-м номерами у драфті складають велику суму (понад 2 млн доларів за станом на 1996-1998 р.), то це питання надзвичайно актуальне.

2. Чи володіє кандидат достатніми фізичними даними і підготовленістю для НБА?

Високий ріст; довгі, сильні, швидкі руки і ноги; потужні плечі і торс; «м'яка» кисть; добре розвита мускулатура є важливими передумовами для успішної кар'єри баскетболіста в НБА. Більшість зірок виглядають саме так. Однак бувають і виключення: погана стрибучість у суперзірок професійного баскетболу Л.Берд, відносно короткі ноги в кількарязового чемпіона НБА С.Пипена, маленький, не тільки по баскетбольних мірках, ріст М.Богза (біля 158 см). Пророчити, що вони стануть видатними майстрами, було непросто.

3. Чи зможе новобранець проявити себе в НБА?

Відповідь на це питання намагаються одержати під час преддрафтових

«оглядин». Гравцям дають величезні фізичні навантаження й оцінюють ступінь переносимості і відновлення гравців після цих навантажень, оскільки протягом сезону практично часу на розвиток фізичних якостей і функціональних можливостей недостатньо. На тренуванні насамперед відпрацьовують до автоматизму необхідні техніко-тактичні дії.

4. Що в спортсмена на душі?

Люди по-різному реагують на великі грошові суми на банківських рахунках і свої фотографії на обкладинках модних журналів. Щоб вивчити внутрішній світ новачка, у НБА застосовують психологічний тест, що містить більш 600 питань. Крім того, психологи проводять із кандидатами бесіди, а якщо необхідно, спілкуються з людьми з їхнього найближчого оточення (друзі по навчанню, сусіди, педагоги).

5. Чим виділяється гравець і чи зможе він зберегти свою індивідуальність у НБА?

У НБА команди намагаються комплектувати з яскравих індивідуальностей за принципом: кращий що забиває, кращий по доборі м'ячів на щитах, кращий диспетчер, кращий захисник. Гравець повинен мати у своєму арсеналі хоча б один видатний бік. Такий гравець не тільки корисний для команди, навіть якщо вона виступає на середньому рівні, але і забезпечує високе відвідування ігор, а отже, високі прибутки клубу.

6. Чи переможець гравець по натурі або він залежить від зіграності команди, у якій грав колись?

Важливо правильно оцінити можливості кандидата в прагненні до перемоги з його здатністю, стиснувши зуби, зломати хід матчу, якщо він буде виступати в іншій команді. Це, наприклад, удалося «Фініксу», які відібрали в «драфті» 1995 р. Майкла Фінлі, що виступав за команду університету міста Вісконсін. Незважаючи на те, що у рейтинговому списку він значився під номером 21 у «Фініксі», Фінлі добре себе проявив і став одним із кращих новачків сезону.

7. Чи подобається керівництву клубу ця людина?

Поряд із багаторічним вивченням можливостей відбору майбутніх кандидатів в елітні клуби за допомогою самих сучасних комп'ютерних методик, іноді власники команд або генеральних менеджерів роблять свій вибір, покладаючись на інтуїцію.

Щоб дати аргументовану відповідь на ці і подібні питання, у лігах і клубах створена розгалужена скаутська служба. Спеціальні тренери-селекціонери ведуть постійний пошук молодих талантів у закріплених за ними регіонах, у тому числі й в інших країнах. Однак навіть добре оснащені новітніми розробками вчених і комп'ютерними програмами скаути і генеральні менеджери клубів НБА іноді помиляються. Так, із усіх гравців, обраних у першому раунді драфту 1986 р., тільки сім продовжували брати участь в іграх НБА 1996 р. В то ж час із «задрафтованих» у першому раунді 1985 р. продовжували виступи в лізі в 1996 р. 14 баскетболістів. Слід зазначити також, що «задрафвані» у другому і навіть третьому раундах 1986 р. успішно виступають у лізі і наприкінці 90-х років такі відомі баскетболісти, як М.Прайо, Д.Родман, Д. Хорнасек і ін.

Професійний бейсбол, як і баскетбол, має потужну і розгалужену систему підготовки спортсменів. Найбільш масовою її ланкою є шкільний бейсбол. Вже з десятих років юні спортсмени беруть участь у змаганнях по спрощених правилах (менші розміри ігрового поля, більш легкі біти і м'ячі). По закінченні школи кращі бейсболісти вдосконалюють свою майстерність у командах коледжів і університетів. Кращі з кращих запрошуються в клуби ГБЛ. Потрапити в основний склад команди коледжу або університету, а тим більше професійного клубу ГБЛ, престижно і дуже складно. Відбором гравців у команди коледжів, університетів і професійних клубів займаються кваліфіковані тренери-селекціонери. Спортсмени проходять систематичне тестування ступеня фізичної підготовленості (швидкісні і швидкісно-силові якості, витривалість) і рівня техніко-тактичної майстерності з урахуванням ігрових амплуа. На всіх обдарованих гравців коледжів і університетів протягом декількох років збирається детальна інформація, яка аналізується

при відборі в клуби ГБЛ.

Відбір гравців у клуби ГБЛ проводиться два рази на рік (січень, червень) за системою «драфт». Гравці, відібрані в січневому драфті, але за різними причинами не підписали із клубами контракти автоматично включаються в червневий драфт і можуть бути відібрані іншою командою. Це дає спортсменам певні переваги, оскільки їм не обов'язково підписувати контракти за першим драфтом на будь-яких умовах. У них є шанс дістати більш вигідні пропозиції в червневому драфті. Однак, не підписавши контракту, вони на тривалий час утрачають досить високу зарплату без усяких гарантій на більш вигідний контракт у майбутньому.

Рейтинговий список гравців на драфт складає ліга. Відповідно до статуту ГБЛ, у драфті можуть брати участь бейсболісти, які закінчили середню школу. Якщо випускник середньої школи не підписав контракту з професійним клубом ГБЛ до вступу в університет, то він втрачає право на працевлаштування в лізі до досягнення 21 року.

У Національній футбольній лізі основним резервом поповнення складу команд є гравці студентських команд і Міжнародної ліги. Селекціонери клубів НФЛ збирають детальну інформацію на гравців зазначених команд за ігровими амплуа. Особлива увага звертається на ріст і масу тіла, рівень розвитку силових і швидко-силових якостей, бойовий дух спортсменів. На основі інформації селекціонерів скаутське бюро складає рейтингові списки кандидатів у клуби НФЛ. Відбір проводиться за системою «драфт» після закінчення фінальної серії ігор «Супер Боул» (у січні). «Драфт» складається з 17 раундів, тобто кожна команда має право вибирати гравців 17 разів. Гравці, невідібрані у 17 раундах, одержують право на вільне працевлаштування в клуби ліги, які виявляють до них цікавість.

До початку 80-х років НФЛ включала в рейтингові списки на драфт тільки футболістів-студентів, які закінчували навчання до першого вересня поточного року, і гравців, у яких минув термін дії права на зарахування в студентські команди. З 1982 р. у рейтингові списки кандидатів у НФЛ стали

включати і футболістів, які ще не закінчили навчання у вузах.

Національна хокейна ліга (за станом на початок сезону 1999/2000 р.) складається з 22 американських і 5 канадських клубів. При більшості хокейних клубів функціонують хокейні школи, навчання в яких починається з 6-літнього віку: «А» — 6-7-літні; «В» — 8-9-літні; «С» — 10-11-літні; «Д» — 12-13-літні.

До 1969 р. у клубах НХЛ були дублюючі команди, з яких по досягненню 21 року обдаровані хокеїсти переходили в елітні команди. Однак у цій ситуації складно було досягти балансу конкурентноздатності команд ліги, оскільки в команд були різні фінансові можливості для залучення в клуби перспективних молодих гравців. Це змусило керівництво НХЛ ввести в

1963 р. відбір спортсменів за системою «драфт». У «драфтовий» список включалися хокеїсти, які досягли 17 років, і не були членами складів дублюючих команд. У 1964 р. мінімальний вік участі хокеїстів у «драфті» був збільшен до 18 років.

У 1969 р. керівництво НХЛ офіційно скасувало статус дублюючих команд, і вперше в драфті клуби могли вибирати гравців незалежно від того, у якій команді вони виступали раніше.

Наприкінці 90-х років у північноамериканському хокеї сформувалася розгалужена система підготовки гравців, яка включає: дитячо-юнацькі групи при елітних хокейних клубах; юнацькі ліги; Студентську хокейну лігу; Аматорську хокейну лігу; Міжнародну, Центральну й Американську професійні хокейні ліги. Очолює цю систему НХЛ, селекціонери якої скрупульозно вивчають молоді дарування з метою відбору найбільш талановитих гравців у її клуби, які мають також міжнародних скаутів, що збирають інформацію переважно про європейських хокеїстів.

Керівництво НХЛ проводило «грабіжницьку» політику стосовно національних федерацій хокею європейських країн. Клуби НХЛ переманювали талановитих хокеїстів без найменшої компенсації

національним федераціям. Тільки в 1990 р. завдяки втручання Міжнародної федерації хокею між НХЛ і Федерацією хокею Швеції був відпрацьований механізм переходу шведських гравців у команди НХЛ. У 1992-1993 р. це питання було погоджено із Федерацією хокею Росії, Чехії і Словаччини. Співробітництво Міжнародної ліги хокею з НХЛ привело до того, що перехід хокеїста в НХЛ став можливий тільки після узгодження з національною федерацією відповідної країни.

Наприкінці 90-х років у драфтові списки НХЛ включали хокеїстів у віці 18- 20 років, однак це відносилось тільки до північноамериканських хокеїстів (США, Канада). Для хокеїстів інших країн установлене лише одне вікове обмеження – їхній вік повинний бути не менше 18 років. Драфт проводиться в червні і складається з дев'яťох раундів (було 12). Однак він може закінчитися швидше, якщо представники клубів проголосують за це. Так, у 1997 р. відбулося лише чотири раунди. Гравці, не відібрані в цих раундах, одержали право на вільне працевлаштування в клубах ліги.

Процедура драфту проходить один день, однак напередодні її проведення ажітаж досягає апогею. Для агентів кандидатів на працевлаштування в клубах НХЛ цей день дуже відповідальний. Їм необхідно нанести візити в імпровізовані офіси клубів (де проводиться драфт), які цікавляться їх підопічними. Під час бесід із гравцями напередодні драфту представники команд звертають увагу на дрібні деталі, зокрема на те, наскільки відверто відповідає спортсмен на питання, на його манеру триматися, говорити і т.д. Іноді за день до драфту акції гравця можуть істотно зрости, або навпаки – значно знизитися. Фахівці стверджували, що саме внаслідок не дуже вдалих відповідей на питання в 1996 р. російський легіонер А.Волчков був задрафтован не під другим, як пророкували, а під четвертим номером. Різниця полягає в тому, що чим вище номер, тим більша ймовірність укладення вигідного контракту.

Важливим традиційним заходом, який проводиться за добу до драфту, є представлення перспективних молодих гравців публіці. Це грандіозне шоу з

музичним супроводом і участю популярних естрадних виконавців, із дотепними коментарями відомих хокеїстів. Потім учасники майбутнього драфту надходять у розпорядження журналістів. Починається «розкручування» майбутніх зірок і суперзірок вже напередодні драфту.

Північноамериканські хокеїсти, яких виберуть у драфті, залишаються за клубами, що їх задрафтовали, протягом двох років. Якщо за цей час клуби не підпишуть із ними контракт, то вони знову одержують право на участь у драфті. Хокеїсти з інших країн залишаються за клубами доти, поки клуби підпишуть із ними контракт або передадуть право на цих гравців іншим клубам.

Незважаючи на розгалужену скаутської служби і скрупульозну роботу тренерів-селекціонерів, уникнути помилок при відборі не вдасться. Досить часто гравці, які були задрафтовані під високими номерами, не виправдують надій, а обрані наприкінці драфту незабаром змушують говорити про себе. Наприклад, такі суперзірки ліги, як П.Буре, Б.Халл, Т.Флери, Д.Гашек, не входили навіть у першу сотню претендентів, а на А.Оутса, Д.Сиссарелли, Д.Малена і Э.Белфора скаути у свій час навіть не звернули уваги.

Звичайно менеджери цінують можливість вибрати молодого гравця в першому колі «драфту». Сьогодні, за словами головного менеджера команди «Піттсбург Пінгвіне» Т.Еспозито, драфт за участю 18-літніх хокеїстів – справа зовсім ненадійна, тому що ніхто з упевненістю не може сказати, чи стане 18-літній гравець у майбутньому «зіркою» або хоча б надійним гравцем. Тому в НХЛ поширена практика продажу своєї черги у «драфті». Так, клуб «Лос-Анджелес Кінге», купляючи в команди м. Едмонтон У.Гретцки за 15 млн доларів, віддав за нього також свого кандидата першого кола 1988 р. М.Джелинаса і трьох майбутніх кандидатів першого кола набору 1989-1991 р.

При збільшенні кількості команд НХЛ діє спеціальний драфт розширення. Наприклад, у сезоні 1998/99 р. у НХЛ створена нова команда «Нешвилл Предаторс». Відповідно до статуту НХЛ, новий клуб має право

прийняти по одному гравцю з кожної з 26 команд-старожилів. У свою чергу кожний клуб може захистити від переходу в нову команду одного воротаря, п'ятьох захисників, дев'ятьох форвардів і ще одного польового хокеїста, або двох воротарів, трьох захисників, сімох нападаючих і ще одного польового гравця. Крім того, на драфт розширення команди автоматично могли не виставляти молодих хокеїстів, що грали в НХЛ менше двох років.

Таким чином, провідні професійні ліги в командних ігрових видах спорту здійснюють добір новобранців за системою «драфт». Однак між ними є істотні різниці в його проведенні і організації. Вони стосуються кількості драфтів протягом року, кількості раундів драфту, особливостей застосування системи «драфт» у відношенні північноамериканських спортсменів і спортсменів з інших регіонів.

У розглянутих лігах функціонують центральні скаутські бюро і скаутські служби клубів, які наполегливо ведуть пошук спортивних талантів як у США, так і за її межами.

Тренери-селекціонери озброєні новітніми науковими розробками щодо методики відбору обдарованих спортсменів, однак уникнути помилок не завжди вдається.

5. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОЛІМПІЙСЬКОГО СПОРТУ

Принципи олімпійського спорту задекларовані засновником сучасного олімпійського руху П'єром де Кубертенем:

- насамперед рівність основних видів спорту;
- змагання в галузі мистецтва, які додають до чудової фізичної діяльності твори розуму, пройняті ідеями спорту;
- клятву спортсменів, яка, спираючись на почуття честі, містить початок єдиного діючого способу ефективного розв'язання проблеми аматорства;
- олімпійський прапор, який відбиває кольору всіх народів і символізує п'ять частин світу, об'єднані спортом;
- церемоніал і ритуал відкриття й закриття Ігор із заключним відданням почесних еллінізмів, від якого вони беруть свій початок;
- і, нарешті, авторитет МОК.

Новий варіант Олімпійської хартії, прийнятий у 1990 р., містить сім основних принципів олімпійського руху:

1. *Концепція сучасного олімпізму* належить П'єру де Кубертену, із числі ініціативи в червні 1894 р. у Парижі відбувся Міжнародний атлетичний конгрес із метою поновлення Олімпійських ігор. Потім, 23 червня 1894 р., самозаснував Міжнародний олімпійський комітет (МОК), який керує з цього часу олімпійським рухом.

2. *Олімпізм* являє собою філософську концепцію життя, яка поєднує в єдине ціле тіло, волю й розум. Будучи єднальною ланкою між спортом, культурою й освітою, олімпізм прагне до створення такого способу життя, в основі якого лежала б радість від занять різними видами фізичної діяльності, способу життя, який проголошував би виховну цінність позитивних прикладів і повагу до загальних етичних принципів.

3. *Метою олімпізму* є повсюдне становлення спорту на службу гармонічного розвитку людини для того, щоб сприяти створенню мирного

суспільства, яке опікується збереженням людської гідності.

4. *Олімпійський рух*, керований МОК, бере початок у сучасному олімпізмі. Під верховною владою МОК олімпійський рух поєднує організації, спортсменів і інших осіб, які згодні керуватися Олімпійською хартією.

Критерієм належності до олімпійського руху є визнання Міжнародного олімпійського комітету.

5. *Ціль олімпійського руху* – сприяння побудові мирного й кращого світу, за допомогою виховання молоді заняттями спортом без якої-небудь дискримінації й в олімпійському дусі, який містить у собі взаєморозуміння, дух дружби, солідарності й чесної гри.

6. *Діяльність олімпійського руху* носить постійний і універсальний характер. Вершиною його є об'єднання спортсменів світу на великому спортивному святі – Олімпійських іграх.

7. *Олімпійська хартія* зводить у єдиний комплекс основні принципи, правила й офіційні роз'яснення, прийняті МОК. Вона керує організацією й функціонуванням олімпійського руху й встановлює умови святкування Олімпійських ігор.

5.1 Основа олімпійського спорту – Олімпійська хартія

У сучасній концепції олімпізму можна виділити наступні *основні ідеї*:

1. *Політична ідея*: спільність і примирення всіх народів світу, підтримка міжнародного антивоєнного руху. Прагнення Кубертена поставити олімпійську ідею мирного спілкування народів вище міждержавних конфліктів і протиріч усе частіше стає реальністю. Свідченням тому може слугувати ситуація проведення й підсумків двох Олімпіад – у Сеулі й Барселоні.

2. *Гуманістична ідея*: рівність людей, через спортивний рух вселити людству необхідність подолання станових, національних, расових, майнових протиріч. Це поєднує олімпізм із прогресивними силами.

3. *Філолофсько-педагогічна ідея*: спираючись на переваги спортивно-ігрового методу виховання забезпечити вільний, всебічний розумовий, моральний і фізичний розвиток особистості, зв'язати заняття спортом з діяльністю в інших областях суспільного життя. Основою цієї ідеї є прагнення людини до особистого самовдосконалення, максимально доступного розвитку своїх здібностей, рекордним досягненням.

5.2 Олімпійський рух та приналежність до нього

Верховна влада: МОК є верховною владою олімпійського руху. Для будь-якої особи або організації, що належать до олімпійського руху в будь-якій якості, положення Олімпійської хартії обов'язкові; вони також повинні твердо притримуватися рішень МОК.

Роль МОК складається у керівництві розвитком олімпізму відповідно до Олімпійської хартії. З цією метою МОК:

1. Заохочує координацію, організацію і розвиток спорту і спортивних змагань, у взаємодії з міжнародними і спортивними організаціями забезпечує підтримку і впровадження в життя заходів, спрямованих на укріплення єдності олімпійського руху;
2. Співпрацює з компетентними суспільними, приватними і державними організаціями в прагненні поставити спорт на службу людства;
3. Забезпечує регулярне проведення Олімпійських ігор;
4. Бере участь у заходах, які спрямовані на укріплення миру, в діях, які спрямовані на захист прав членів олімпійського руху й у діях проти будь-яких форм дискримінації, що завдають шкоди олімпійському руху;
5. Відповідними заходами рішуче підтримує участь жінок у спорті на всіх рівнях і у всіх структурах, особливо у виконавчих органах національних і міжнародних спортивних організацій, намагаючись суворого дотримання принципу рівності чоловіка і жінки;
6. Сприяє дотриманню і заохочує дотримання спортивної етики;

7. Направляє свої зусилля на те, щоб дух чесної гри превалував на спортивних площадках і щоб насильство було вигнано з них;

8. Керує боротьбою з допінгом у спорті;

9. Вживає заходів, мета яких не допустити виникнення загрози здоров'ю спортсменів;

10. Протистоїть будь-яким політичним і комерційним зловживанням у спорті;

11. Підтримує спортивні організації і суспільні органи керування в їхніх зусиллях по здійсненню заходів, які забезпечують соціальне і професійне майбутнє спортсменів;

12. Підтримує поширення масового спорту, який є однією з основ спорту вищих досягнень, що, у свою чергу, сприяє розвитку масового спорту;

13. Стежить за тим, щоб Олімпійські ігри проводилися в умовах дотримання охорони навколишнього середовища, підтримує олімпійський рух у його прагненні до турботи щодо збереження навколишнього середовища, вживає заходів для того, щоб відбити ці положення у своїй діяльності, веде просвітню роботу серед людей, об'єднаних олімпійським рухом, із питань розширення спільної діяльності в цій галузі;

14. Підтримує Міжнародну олімпійську академію (МОА);

15. Підтримує інші установи, що присвячують себе олімпійській освіті.

Крім МОК олімпійський рух містить у собі міжнародні спортивні федерації (МСФ), національні олімпійські комітети (НОК), організаційні комітети Олімпійських ігор (ОКОІ), національні асоціації, клуби й лиць, що належать до них, зокрема, спортсменів, у чиїх інтересах здійснюється основна діяльність клубів, а також судів, реферів, тренерів і інших фахівців у спортивної галузі.

Несумісною з приналежністю до олімпійського руху є будь-яка форма дискримінації стосовно країни або лиць, за расовими, релігійними, політичними, статевими або іншими мотивами. Для того, щоб належати до олімпійського руху, необхідно шанувати фундаментальні етичні принципи.

З метою сприяння олімпійського руху у всьому світі МОК може визнати в якості НОК організації, діяльність яких зв'язана з його роллю. Ці організації повинні мати (де це можливо) статус юридичної особи у своїх країнах. Вони повинні бути створені відповідно до Олімпійської хартії, а статuti повинні бути схвалені МОК.

МОК може визнавати асоціації НОК, які сформовані на континентальному або всесвітньому рівні, такі, як:

- Асоціація національних Олімпійських комітетів (АНОК);
- Асоціація національних Олімпійських комітетів Африки (АНОКА);
- Олімпійська рада Азії (ОРА);
- Пан-американська спортивна організація (ПАСО);
- Європейські Олімпійські комітети (ЄОК);

Національні Олімпійські комітети Океанії (НОКО), за умови відповідності статутів цих організацій Олімпійської хартії і схвалення їх із боку МОК.

МОК може визнавати МСФ відповідно до умов, які приведені в Правилі 29. Крім того, він може визнавати асоціації МСФ, такі, як:

- Асоціація літніх Олімпійських міжнародних федерацій (АЛОМФ);
- Асоціація зимових міжнародних спортивних федерацій (АЗМСФ);
- Асоціація міжнародних спортивних федерацій, визнаних МОК (АМСФ);
- Генеральна асоціація міжнародних спортивних федерацій (ГАМСФ).

Визнання асоціацій МСФ або НОК ні в якому разі не впливає на право кожної МСФ і кожного НОК звістки справи прямо з МОК, і навпаки. МОК може визнавати неурядові організації, зв'язані зі спортом, які функціонують на міжнародному рівні, статuti і діяльність яких відповідають Олімпійській хартії. МОК може позбавляти МСФ, НОК і інші асоціації й організації свого визнання; це рішення набирає сили негайно.

МОК може на тих умовах, які він вважає відповідними в даному випадку, давати свій патронаж міжнародним комплексним спортивним змаганням - регіональним, континентальним або всесвітнім - за умови, що

вони будуть проводитися в суворій відповідності з Олімпійською хартією й організовуватися під контролем НОК або асоціацій, визнаних МОК, за допомогою відповідних МСФ і відповідно до їхніх технічних правил. Крім того, Виконком МОК може давати патронаж МОК іншим заходам, за умови їхньої відповідності цілям олімпійського руху. Виконком МОК організує періодичні зустрічі з МСФ, а також із НОК не менше одного разу в рік. На цих зустрічах головує Президент МОК, що визначає процедурні питання і порядок денний після консультацій із зацікавленими боками.

5.3 Олімпійський конгрес та солідарність

МОК проводить Олімпійський конгрес, що скликається раз у вісім років за рішенням МОК його Президентом. Місце і дату Конгресу встановлює МОК. Президент МОК головує на Конгресі і вирішує процедурні питання. Олімпійський конгрес носить консультативний характер. Олімпійський конгрес складають члени, Почесний довічний Президент, почесні члени і заслужені члени МОК, делегати МСФ, НОК і інших організацій, визнаних МОК. Крім них у роботі Олімпійського конгресу беруть участь спортсмени й лиця, які запрошені МОК індивідуально або в якості представників їхніх організацій. Виконком МОК визначає порядок денний Олімпійського конгресу після консультацій із МСФ і НОК.

Метою Олімпійської солідарності є організація допомоги НОК, визнаних МОК, зокрема, що особо потребують такої допомоги. Ця допомога здійснюється у виді програм, які спільно розроблюються МОК і НОК, при необхідності МСФ здійснюють технічну допомогу. Реалізацією всіх цих програм займається Комісія з Олімпійської солідарності, яку очолює Президент МОК.

Програми, створені Олімпійською солідарністю, повинні сприяти:

1. Пропаганді основних принципів олімпійського руху;
2. Підвищенню спортивно-технічних знань спортсменів і тренерів;

3. Вдосконалюванню (із наданням стипендій) технічного рівня спортсменів і тренерів;
4. Підготовці спортивно-адміністративних працівників;
5. Співробітництву з різними комісіями МОК, зокрема, із Комісією з Міжнародної олімпійської академії й олімпійської освіти, Медичною комісією, Комісією «Спорт для всіх» і Комісією з олімпійської програми, а також з організаціями й установами, які виконують такі ж завдання, зокрема, з олімпійської освіти і пропаганди спорту;
6. Будівництву там, де це необхідно, разом із національними або міжнародними організаціями простих функціональних і економічних спортивних споруджень;
7. Підтримці організації змагань на національному, регіональному і континентальному рівнях під керівництвом або під патронажем НОК;
8. Підтримці спільних двосторонніх або багатобічних програм співробітництва НОК;
9. Роботі з урядовими і міжнародними організаціями з включення спорту в програму Офіційного сприяння розвитку.

5.4 Олімпійські ігри

Олімпійські ігри є змаганнями між спортсменами в індивідуальних або командних видах, а не між країнами. Вони об'єднують спортсменів, котрих НОК відібрали для цієї мети, заявки яких були прийняті МОК, які виступають під технічним керівництвом відповідної МСФ. Повноваження прийняти остаточне вирішення з питань, які стосуються Олімпійських ігор, належать МОК. Олімпійські ігри містять Ігри Олімпіади і Зимові Олімпійські ігри, кожні з яких проводяться раз у чоти роки, відповідно до положень п.4. Перші Зимові Олімпійські ігри проводилися в 1924 р. Починаючи з 1924 р. вони вели свою нумерацію в порядку їхнього проведення; однак XVII Зимові

Олімпійські ігри відбулися в 1994 р. Види спорту, змагання з яких проводяться на снігу і льоду, трактуються як зимові види спорту.

Термін «Олімпіада» означає період із чотирьох послідовних років, який починається з відкриття Ігор поточної Олімпіади і закінчується з відкриттям Ігор наступної Олімпіади. Якщо з якоїсь причини Ігри Олімпіади не проводилися, то Олімпіада закінчується через чотири роки після початку попередньої Олімпіади і з цього дня починається нова Олімпіада. Рахунок Олімпіад ведеться послідовно з перших Олімпійських ігор (Ігор Олімпіади) сучасності, що проводилися в Афінах у 1896 р.

Олімпійські ігри є виключною власністю МОК, якому належать усі права, пов'язані з ними, зокрема, без яких-небудь обмежень МОК належать права, пов'язані з їх організацією, використанням, віщанням, записом, поданням, відтворенням, доступом і поширенням у будь-якій формі і будь-якими засобами і методами, що існують у даний час, або тими, що будуть розвинуті у майбутньому. МОК буде визначати умови доступу і користування даними, які мають відношення до змагань і виступів на Олімпійських іграх. Усі прибутки від святкування Олімпійських ігор повинні використовуватися на розвиток олімпійського руху і спорту.

5.5 Олімпійська символіка

Олімпійський символ складається з п'ятих олімпійських кілець, які використовуються окремо, в одному або багатобарвному виконанні. Ці кільця повинні бути в обов'язковому порядку блакитного, жовтого, чорного, зеленого і червоного кольорів. Вони переплітаються зліва праворуч. Блакитне, чорне і червоне кільця розташовані нагорі, а жовте і зелене кільця - знизу. Уся фігура являє собою правильну трапецію, меншою основою якої є низ, відповідно до офіційного зображення, яке зберігається в штаб-квартирі МОК і відтворено нижче. Олімпійський символ являє собою союз п'ятих континентів і зустріч спортсменів усього світу на Олімпійських іграх (см. рис 5.5.1).



Рис. 5.5.1 Олімпійський символ

Олімпійський прапор являє собою біле полотнище без облямівки. У його центрі розташований олімпійський символ у п'ятих кольорах. Його дизайн і пропорції повинні відповідати прапору, подарованому П'єром де Кубертенем на Парижському конгресі 1914 р.

Олімпійський девіз «Citius, Altius, Fortius» (швидше - вище - сильніше) виражає послання, що МОК адресує всім, хто належить до олімпійського руху, закликаючи їх до досконалості - відповідно до духу олімпізма.

Олімпійською емблемою є складна композиція, затверджена МОК, у якій олімпійські кільця зв'язані з іншим відмітним елементом. Дизайн будь-якої олімпійської емблеми повинен перед яким би то ні було використанням представлятися на затвердження Виконкому МОК.

Олімпійським є гімн, який затвердив МОК на 55-й сесії 1958 р. у Токіо, ноти (партитури) якого зберігаються в штаб-квартирі МОК. Усі права на олімпійські символ, прапор, девіз і гімн належать винятково МОК.

5.6 Міжнародний Олімпійський Комітет (МОК)

МОК є міжнародною неурядовою організацією, яка створена не для отримання прибутку, у формі асоціації зі статусом юридичної особи, визнаної Швейцарською федеральною радою. МОК постійно знаходиться в Лозанні (Швейцарія). Місією МОК є керівництво олімпійським рухом відповідно до Олімпійської хартії. Рішення МОК, які прийняті на основі положень Олімпійської хартії, є остаточними. Будь-яке спірне питання, яке

стосується їхньої застосування або пояснення, може вирішуватися винятково Виконкомом МОК і, у деяких випадках, арбітражем у Суді спортивного арбітражу (CAS).

Комплектування МОК - поповнення, вибори, визнання і статус членів МОК. Члени МОК є натуральними особами. МОК має в складі своїх членів діючих спортсменів, президентів або вищих посадових керівників МСФ і НОК. Загальне число членів МОК не повинно перевищувати 115 чоловік, відповідно до положень про ротацію параграфу 2.8 Офіційними роз'ясненнями до цієї глави. МОК поповнює ряди й обирає своїх членів із числа лиць, яких він вважає кваліфікованими з відповідності з Офіційними роз'ясненнями до цієї глави.

МОК приймає своїх нових членів під час церемонії, на якій вони дають згоду виконувати свої обов'язки, прийнявши наступну клятву: «Удостоюючись честі бути членом Міжнародного олімпійського комітету і представляти його й усвідомлювати свої обов'язки в даній якості, я готовий служити олімпійському руху в повною мірою своїх можливостей, дотримуватись і вимагати поваги до всіх положень Олімпійської хартії і рішень МОК, які я приймаю беззаперечно, залишаючись вільним, як від усякого політичного або комерційного впливу, так і від усіх розумінь расового або релігійного характеру; боротися проти будь-яких форм дискримінації і захищати при будь-яких обставинах інтереси МОК і олімпійського руху».

Члени МОК є його представниками. Члени МОК не можуть приймати від уряду, організацій або інших юридичних і приватних осіб ніяких доручень, які б їх зв'язували або перешкоджали волі їх дій або незалежності під час голосування. Члени МОК не несуть особистої відповідальності за будь-які борги і зобов'язання МОК.

Кожний член МОК має наступні обов'язки:

- брати участь у Сесіях МОК;

- брати участь у роботі комісій МОК, до складу яких він призначений;
- допомагати в розвитку олімпійського руху;
- стежити на місцях за реалізацією програм МОК, включаючи програму «Олімпійська солідарність»;
- інформувати Президента МОК, щонайменше раз у рік, про хід розвитку олімпійського руху і його потреби;
- повідомляти невідкладно Президенту МОК про всі події, що могли б перешкоджати виконанню Олімпійської хартії або відбитися на олімпійському русі;
- дотримувати при будь-яких обставинах Кодексу етики, викладеному у статті 25;
- здійснювати інші завдання, які доручаються йому Президентом, і, при необхідності, представництво МОК у будь-якій країні, території, або організації.

5.6 Кодекс допуску

Щоб бути допущеним до участі в Олімпійських іграх, спортсмен повинен виконувати правила Олімпійської хартії, правила відповідної МСФ, затверджені МОК, і бути заявленим своїм НОК.

Спортсмен повинен:

- шанувати правила чесної гри і принцип відмови від насильства і поводитися на спортивній арені відповідним чином;
- відмовитися від застосування речовин і методів, заборонених Правилами МОК, МСФ і НОК;
- шанувати і виконувати всі положення Антидопингового кодексу.

Кожна МСФ встановлює власні критерії допуску в своєму виді спорту відповідно до Олімпійської хартії. Ці критерії повинні бути подані на твердження Виконкому МОК. Застосування критеріїв допуску здійснюють

МСФ, національні федерації, які є їх членами, і НОК у межах їхньої відповідної компетенції. Крім випадків, санкціонованих Виконкомом МОК, спортсмени-учасники Олімпійських ігор не повинні дозволяти використовувати під час Олімпійських ігор свою особистість, прізвище, зображення або спортивний результат із метою реклами. Заявка або участь спортсмена в Олімпійських іграх не повинні обумовлюватися якими фінансовими розуміннями. Будь-який учасник Олімпійських ігор повинний бути громадянином країни, НОК якої подав на нього заявку. Усі спірні питання, зв'язані з визначенням країни, яку учасник може представити на Олімпійських іграх, вирішуються Виконкомом МОК.

5.7 Види спорту, які включаються в програму Олімпійських ігор

Для того, щоб бути включеним у програму Олімпійських ігор, олімпійський вид спорту повинний відповідати наступним критеріям:

1. У програму Ігор Олімпіади можуть бути включені тільки види спорту, широко поширені не менше чим у сімдесятьох п'ятьох країнах на чотирьох континентах для чоловіків і не менше ніж у сорока країнах на трьох континентах для жінок.

2. У програму Зимових Олімпійських ігор можуть бути включені тільки види спорту, широко поширені не менше ніж у двадцятьох п'ятьох країнах на трьох континентах.

3. У програму Олімпійських ігор включаються тільки ті види спорту, які дотримуються Антидопінгового кодексу олімпійського руху і, зокрема, які проводять тестування поза змаганнями відповідно до правил Всесвітнього антидопінгового агентства.

4. Види спорту включаються в програму Олімпійських ігор не менше ніж за сім років до відповідних Олімпійських ігор, після цього ніякі зміни не допускається.

Для включення в програму Олімпійських ігор дисципліна, яка представляє собою відгалуження олімпійського виду спорту і включає в себе один або декілька видів змагань, повинна мати міцне міжнародне визнання. Критерії для включення дисциплін аналогічні критеріям для включення олімпійських видів спорту. Дисципліна включається в програму принаймні за сім років до початку конкретних Олімпійських ігор, і після цього ніяких змін вносити не дозволяється.

Вид змагання, який є змаганням у рамках олімпійського виду спорту або однієї з його дисциплін і призводить до розподілу місць серед учасників, закінчується врученням медалей і дипломів.

Для включення в програму Олімпійських ігор види змагань повинні мати міцний міжнародний статус, як по кількості країн, так і по географічному поширенню, а також входити не менше двох разів у програми чемпіонатів світу або континентів. У програму Олімпійських ігор можуть бути включені тільки види змагань для чоловіків, поширені не менше чим у п'ятдесятьох країнах і на трьох континентах, для жінок - не менше чим у тридцятьох п'ятьох країнах і на трьох континентах. Види змагань включаються в програму за чотири роки до чергових Олімпійських ігор, і після цього у відношенні цих Ігор ніякі зміни не дозволяються.

5.8 Критерії для включення в програму Олімпійських ігор видів спорту, дисциплін і видів змагань

Для включення в програму Олімпійських ігор будь-якого виду спорту, дисципліни або виду змагань повинні задовольнятися умови, визначені у цьому правилі. Неприйнятні види спорту, дисципліни або види змагань, у яких результати головним чином залежать від механічної рушійної сили. Якщо, тільки МОК не прийме іншого рішення, змагання в одному виді програми не може одночасно приносити індивідуальний і командний залік. Види спорту, дисципліни або види змагань, включені в програму

Олімпійських ігор, але більш не задовольняючі критеріям даного правила, проте в окремих виняткових випадках можуть залишатися в програмі за рішенням МОК в ім'я олімпійської традиції.

МСФ, які керують видами спорту, включеними в програму Олімпійських ігор, повинні повідомити МОК про свою участь у відповідних Олімпійських іграх не пізніше часу проведення сесії МОК, на якому обирається місто-організатор Ігор.

У виняткових випадках і за умови одержання згоди відповідної МСФ і ОКОІ, МОК може відступити від тимчасових обмежень, встановлених у вищевказаних параграфах 2 і 3, щоб включити дисципліну або вид змагань у програму Олімпійських ігор однієї визначеної Олімпіади. Повноваження по включенню або виключенню виду спорту належать сесії МОК, у відношенні дисципліни або виду змагань - Виконкому МОК.

5.9 Пропаганда і реклама

На олімпійських об'єктах забороняється будь-яка політична, релігійна або расова пропаганда. Не дозволяється реклама в районах проведення змагань на стадіонах або над ними й у місцях змагань, які вважаються вхідними в олімпійські об'єкти. Не дозволяється зведення комерційних будівель і використання комерційної реклами на стадіонах і в інших місцях змагань. Тільки Виконком МОК визначає принципи й умови, на яких може бути дозволена будь-яка форма реклами.

Офіційне роз'яснення до Правил 61

1. Ніякий вид реклами або пропаганди - комерційний або інший - не може використовуватися на людях, спортивній формі, аксесуарах, загалом, на будь-якому предметі одягу або устаткуванні, яке одягається або що використовується спортсменами або іншими учасниками Олімпійських ігор, за винятком, ідентифікації, як визначено нижче в параграфі 8, виробника

даного предмета або устаткування, за умови, що така ідентифікація не буде зроблена надто помітною для рекламних цілей.

1.1. *Знак виготовлювача* не повинен розміщатися на кожному предметі одягу й устаткуванні більше одного разу.

1.2. *Устаткування*: будь-який ідентифікаційний знак виготовлювача, який займає більш ніж 10% поверхні устаткування, що виставляється під час змагань, буде вважатися надто помітним. Водночас, розмір знака виготовлювача не повинен перевищувати розміру 60 кв. см.

1.3. *Головні аксесуари* (шапки, шоломи, захисні або сонячні окуляри) і рукавички: при розмірі знака виготовлювача більш 6 кв. см будуть вважатися надто помітними.

1.4. *Одяг* (наприклад, футболки, шорти, тренувальні костюми): знак виготовлювача, розмір якого перевищує 12 кв. см, буде вважатися надто помітним.

1.5. *Взуття*: допускається, що на взутті може бути звичайний відмітний знак виготовлювача. Також можуть використовуватися ім'я виготовлювача і/або його логотип, розмір зображення яких не повинен перевищувати 6 кв. см, причому вони можуть знаходитися як на знаку виготовлювача, так і незалежно від нього.

1.6. У випадку, якщо МСФ приймає спеціальні правила, виправлення до перерахованих вище правил повинні бути затверджені Виконкомом МОК.

Будь-яке порушення якими-небудь особами положень параграфу приведе до його дискваліфікації і позбавлення акредитації. Вирішення Виконкому МОК у цьому питанні є остаточним.

На номерах, які одягаються учасниками, не може бути ніякої реклами, на них повинна бути зображена олімпійська емблема ОКОІ.

2. Для того, щоб мати чинність закону, усі контракти ОКОІ, які містять будь-який елемент реклами, включаючи право або ліцензію на використання емблеми або талісмана Олімпійських ігор, повинні відповідати Олімпійській хартії й інструкціям, даним Виконкомом МОК. Те ж саме стосується і

контрактів по устаткуванню для хронометражу і табло, а також по включенню будь-якого пізнавального сигналу в телевізійні програми. Порушення викладених тут положень входить у сферу повноважень Виконкому МОК.

3. Будь-який талісман, створений для Олімпійських ігор, повинен розглядатися як олімпійська емблема, дизайн якої ОКОІ повинен представити у Виконком МОК для ствердження. Такий талісман не можна використовувати в комерційних цілях у країнах інших НОК без одержання письмової згоди НОК цих країн.

4. ОКОІ повинний забезпечити захист прав власності на емблему і талісман Олімпійських ігор на користь МОК, як на національному, так і міжнародному рівнях. Проте, тільки ОКОІ, а після його ліквідації - НОК країни-організатора, може використовувати емблему, талісман, а також інші значки, плакати, предмети і документи, зв'язані з Олімпійськими іграми - під час їхньої підготовки, проведення і протягом періоду, який закінчується не пізніше закінчення календарного року, протягом якого проводилися Олімпійські ігри. Після закінчення цього періоду усі права на використання такої емблеми, талісмана й інших знаків і дизайнів, значків, плакатів, предметів і документів належать МОК.

ОКОІ і/або НОК у разі потреби повинний діяти як довірена особа (у змісті попечителя) винятково в інтересах МОК.

5. Положення даного роз'яснення разом із усіма доповненнями і змінами стосуються всіх контрактів, підписаних організаційними комітетами Сесії МОК або Олімпійського конгресу.

6. На формах учасників і будь-яких лиць, які займають офіційний пост, може використовуватися прапор або олімпійська емблема НОК, або, із дозволу ОКОІ, олімпійська емблема ОКОІ. Офіційні особи МСФ можуть носити форми й емблеми своїх федерацій.

7. Ідентифікаційні знаки на технічному устаткуванні, установках та іншій апаратурі, яку не носять і не використовують спортсмени або інші

учасники під час Олімпійських ігор, включаючи устаткування для хронометражу і табло, ні при яких обставинах не можуть перевищувати 1/10 висоти самого устаткування, установки й апаратури і не повинні бути більш 10 см висотою.

8. Слово «ідентифікація» означає нормальне розташування імені, торгової марки, емблеми або будь-якого іншого відмітного знака виготовлювача даного предмета, яке є на виробі лише в одному місці.

6. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ГАЛУЗІ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ»

Розглянемо основні WEB-ресурси галузі фізичне виховання та спорт України і Росії.

Національний Олімпійський Комітет України: – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.noc-ukr.org/ua/home.html>

Національний Олімпійський Комітет Росії: – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.olympic.ru>

Бібліотеки України, які мають електронні ресурси галузі «фізичне виховання та спорт»:

Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського:

[електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

- Містить електронний каталог авторефератів і дисертацій галузі фізичне виховання та спорт: [електронний ресурс] – режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/scripts/wwwi32.exe/\[in=scripts/dis.in\]](http://www.nbuv.gov.ua/scripts/wwwi32.exe/[in=scripts/dis.in])

- Електронні наукові фахові видання галузі фізичне виховання та спорт: Спортивна наука України / Львівський державний університет фізичної культури: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/SNU/title.html>

- Електронні копії спеціалізованих фахових видань галузі фізичне виховання та спорт:

Вісник Запорізького національного університету. Збірник наукових статей: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vznu/texts.html>

Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. Збірник наукових праць: [електронний ресурс] – режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apfks/index.html.

Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні.
Збірник наукових праць: [електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/kgf/index.html

Молодіжний науковий вісник Збірник наукових праць Волинського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт:
[електронний ресурс] – режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mnv/index.html

Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Науковий журнал:

[електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/ppmb/index.html

[електронний ресурс] – режим доступу:
<http://www.sportscience.org/html/sedit2.html>

[електронний ресурс] – режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/articles/khhpi/>

[електронний ресурс] – режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/books/xxpi>

Физическое воспитание студентов Науковий журнал:

[електронний ресурс] – режим доступу:
<http://www.sportscience.org/html/sedit1.html>

[електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/PhVSTS/index.html

Теорія і методика фізичного виховання і спорту
Науково-теоретичний журнал: [електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/TMFVS/index.html

Теорія і практика фізичного виховання. Науково-методичний журнал:
[електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tipfv/index.html

Теорія та методика фізичного виховання. Науково-теоретичний журнал:
[електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/TMFV/texts/index.html

Теорія і практика фізичного виховання: Науково-методичний журнал:
[електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tipfv/index.html

[електронний ресурс] – режим доступу:
www.donnu.edu.ua/press/phystraning/

Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Збірник наукових праць:
[електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkszn/index.html

Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві.
Збірник наукових праць Волинського національного університету імені Лесі
Українки: [електронний ресурс] – режим доступу:
http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fvs/index.html

Наукові видання Харківської державної академії дизайну і мистецтв
– Галузь – фізичне виховання та спорт, педагогіка: [електронний ресурс] –
режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/articles/khhpi/>

Видання Російського Інтернету

НАУЧНЫЙ ПОРТАЛ «ТЕОРИЯ.РУ» – <http://www.teoriya.ru/>

Теория и практика физической культуры: Научно-теоретический журнал:
[електронний ресурс] – режим доступу:
<http://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/>

Бібліотеки:

– Национального государственного университета физической культуры, спорта и здоровья имени П.Ф.Лесгафта, Санкт-Петербург :
[електронний ресурс] – режим доступу: <http://lesgaft.spb.ru/632>

– Центральная отраслевая библиотека по физической культуре и спорту: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/>

База журналов российской электронной библиотеки. [електронний

ресурс] – режим доступу: <http://elibrary.ru> (представлено більш 25 тис наукових журналів).

Енциклопедії:

Олимпийская энциклопедия: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.olimpizm.ru/>

[МЕГАЭНЦИКЛОПЕДИЯ КИРИЛЛА И МЕФОДИЯ](http://www.megabook.ru/) : [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.megabook.ru/>

Отраслевая библиотека – **Спорт–стакер**: [електронний ресурс] – режим доступу: http://sport-stalker.com.ua/prof_lib/

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Різновиди сучасного спорту. Характеристика. Критерії ефективності.
2. Класифікація видів спорту в залежності від особливостей тренувальної та змагальної діяльності спортсменів.
3. Основні підходи для розвитку професійного спорту.
4. Завдання та функції олімпійського спорту
5. Професійний спортивний клуб. Характеристика.
6. Професійна спортивна ліга. Характеристика.
7. Низова організаційна ланка ліги. Характеристика.
8. Спонсорство. Характеристика.
9. Класифікація олімпійських видів спорту, яка заснована на аналізі структури рухової дії.
10. Організаційна структура ліги.
11. Основні функції ліги. Характеристика.
12. Прибутки ліги. Фінансова діяльність ліги.
13. Спорт «джентльменів» кінця 19-го століття. Характеристика.
14. Визначення «аматор». Характеристика. Історія розвитку поняття.
15. Характеристика істинного аматорства.
16. Олімпіада – це ???
17. Олімпійська хартія – це ???
18. Фундаментальні принципи олімпійської хартії.
19. Олімпізм – це ???
20. Мета олімпійського руху.
21. Верховна влада в олімпійському русі.
22. Ідеолог сучасного олімпійського руху.
23. Якими факторами обумовлене відвідування змагань?
24. Критерії приналежності до олімпійського руху.
25. Олімпійський конгрес. Функції. Членство.

26. Олімпійська емблема. Історія виникнення.
27. Права на олімпійські символи: прапор, гімн та девіз.
28. Олімпійський прапор. Права. Опис. Хто автор?
29. Зміст олімпійського девізу «Citius, Altius, Fortius».
30. Олімпійський гімн. Історія виникнення.
31. Дата створення міжнародного олімпійського комітету.
32. Комплектування МОК - поповнення, вибори, визнання та статус членів МОК.
33. Обов'язки членів МОК.
34. Визнання міжнародного олімпійського комітету. Рівні та критерії визнання.
35. Юридичний статус міжнародного олімпійського комітету.
36. Верховна влада міжнародного олімпійського комітету.
37. Кодекс допуску спортсменів на олімпійські ігри.
38. Критерії для включення видів спорту до олімпійських ігор.
39. Права на олімпійські ігри.
40. Спортсмен - професіонал. Характеристика.
41. Визначення «професіонал». Характеристика. Історія розвитку визначення.
42. Критерії відбору у професійному спорті. Характеристика.
43. Підходи до розвитку професійного спорту.
44. Кількість найбільш прибуткових видів професійного спорту.
- Чинники, критерії прибутковості.
45. Джерела прибутків професійного спорту. Прибутки від концесії стадіону та Палацу спорту.
46. Загальні функції професійного спорту.
47. Оздоровча функції професійного спорту.
48. Виховна функції професійного спорту.
49. Освітня функції професійного спорту.
50. Комунікативна функції професійного спорту.

51. Видовищна функції професійного спорту.
52. Рекламна функції професійного спорту.
53. Специфічні функції професійного спорту.
54. Функція моделювання поведінки (приклади).
55. Функція індивідуалізації (приклади).
56. Функція підтримки надії (приклади).
57. Функція інтеграції (приклади).
58. Функція духовності та виховання віри у відповідні цінності.
59. Основні джерела прибутку у професійному спорті. Аналіз.
60. Джерела прибутків професійного спорту.
61. Прибутки від продажу квитків на змагання.
62. Продаж прав на трансляцію змагань радіо- та телекомпаніям.
63. Прибутки від комерційно–ліцензійної, рекламно-спонсорської та видавничької діяльності.
64. Прибутки від інвестицій з центральних фондів ліг.
65. «Драфт – лотерея». Характеристика. Особливості.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ РІВНЯ ЗНАНЬ

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №1

1. Яка дисципліна вивчає історію виникнення і розвиток олімпійського та професійного спорту, його вплив на особистість і суспільство, а також встановлення взаємозв'язку з іншими галузями суспільної діяльності?

- а) олімпійський та професійний спорт;
- б) професійна майстерність тренера;
- в) теорія спортивного тренування з основами методик.

2. У чому полягає мета дисципліни “Олімпійський та професійний спорт”?

а) надати майбутнім фахівцям необхідних знань з історії розвитку; соціальних, економічних, маркетингових аспектів; зі спортивного тренування й перспектив розвитку олімпійського та професійного спорту;

б) вивчити особливості проведення змагань у професійному та олімпійському спорті;

в) вивчити особливості проведення олімпійських ігор.

1. Назвіть підходи щодо розвитку професійного спорту:

- а) американський;
- б) спортивно-комерційний і комерційно-спортивний;
- в) європейський.

4. Які з перелічених нижче чинників обумовлюють відвідування змагань:

а) кількість населення, розмір стадіону, “політичний клімат” країни, рівень освіти населення, рівень розвитку професійного спорту;

б) наявність у командах зірок і суперзірок, зручність та комфортність місць на спортивних аренах, додаткові послуги;

в) кількість і демографічний склад населення, популярність виду спорту, рівень доходів населення і вартість квитків, наявність у командах зірок та суперзірок, зручність й комфортність місць на спортивних аренах, додаткові послуги.

5. *Що з переліченого обумовлює значне підвищення цін на спортивні змагання:*

- а) підвищенням вимог до умов проведення спортивних змагань (бази, інвентар);
- б) поява і розвиток видів спорту, основою яких є високий рівень цін на наочну діяльність;
- в) збільшення показності й розширення програми змагань, що проводяться;
- г) підвищення вимог до організаційного, суддівського, лікарського та інформаційного забезпечення.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №2

1. *У якій галузі спортивної діяльності спортсмени виступають як працівники розважального бізнесу?*

- а) професійний спорт;
- б) олімпійський спорт;
- в) масовий (народний) спорт.

2. *Основу якого виду спортивної діяльності складає використання засобів фізичної культури для гармонійного розвитку людини, укріплення здоров'я і профілактики захворювань, самоствердження й самопізнання, раціональної організації дозвілля?*

- а) професійний спорт;
- б) олімпійський спорт;
- в) масовий (народний) спорт.

3. *Який вид спортивної діяльності є потужним стимулом для розвитку масового спорту, залучення мільйонів людей різного віку, особливо дітей та молоді до занять спортом?*

- а) професійний спорт;
- б) олімпійський спорт;
- в) масовий (народний) спорт.

4. У якому виді спортивної діяльності найвищим критерієм ефективності є отримання золотої медалі?

- а) у професійному спорті;
- б) в олімпійському спорті;
- в) у масовому (народному) спорті.

5. У якому виді спортивної діяльності основним критерієм ефективності є отримання прибутків?

- а) у професійному спорті;
- б) в олімпійському спорті;
- в) у масовому (народному) спорті.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №3

1. Як називається кваліфікований спортсмен, який визнає спорт основною професією та який уклав трудову угоду (контракт) з відповідною організацією або приватною особою (клубом, командою, менеджером)?

- а) спортсмен-професіонал;
- б) спортсмен-аматор;
- в) спортсмен-рекордсмен.

2. Як називається людина, що бере участь у спортивній діяльності з метою розвитку і вдосконалення свого фізичного й духовного стану та задля соціальної користі?

- а) спортсмен-професіонал;
- б) спортсмен-аматор;
- в) спортсмен-рекордсмен.

3. Як називалися англійці, які розглядали виграш грошового призу як винагороду, а не кошти для існування?

- а) джентльмени;
- б) аматори;
- в) професіонали.

4. Спортсмен-професіонал – це:

- а) спортсмен, який виступає на міжнародних змаганнях;
- б) спортсмен, який тривалий час займається спортом;
- в) спортсмен, який має контракт з організацією або приватною особою.

5. В якому році було виключено з Олімпійської хартії поняття “аматор”?

- а) у 1980 році;
- б) у 1975 році;
- в) у 1981 році.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №4

1. Основною структурною одиницею у професійному спорті є:
 - а) команда-фірма;
 - б) корпорація;
 - в) ліга.
2. Назвіть об'єднання професійних клубів, команд, спортсменів, що здійснюють спільну спортивну та підприємницьку діяльність?
 - а) професійна спортивна ліга;
 - б) професійний спортивний клуб (команда);
 - в) асоціація спортсменів-професіоналів.
3. Назвіть приватну, акціонерну або корпоративну організацію, яка об'єднує різні групи людей з метою залучення до спортивного бізнесу?
 - а) професійна спортивна ліга;
 - б) професійний спортивний клуб (команда);
 - в) асоціація спортсменів-професіоналів.
4. Назвіть галузеву профспілку, яка веде боротьбу за розширення прав спортсменів-професіоналів та поліпшення їх добробуту:
 - а) професійна спортивна ліга;
 - б) професійний спортивний клуб (команда);
 - в) асоціація спортсменів-професіоналів.

5. Назвіть адміністративний орган законодавчої виконавчої влади, який в ігрових видах спорту об'єднує певну кількість команд?

- а) ліга;
- б) профспілка;
- в) корпорація.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №5

1. Назвіть вид підприємницької діяльності, спрямований на отримання прибутків:

- а) бізнес;
- б) маркетинг;
- в) спонсорство.

2. Назвіть систему заходів для вивчення споживчого ринку та активного впливу на споживачів з метою розширення ринку збуту товарів чи послуг:

- а) бізнес;
- б) маркетинг;
- в) спонсорство.

3. Назвіть ділову угоду, згідно якої одна сторона (клубу, команді, спортсменові) отримує від іншої (спонсора) матеріальні засоби (гроші, товари, послуги) з метою реклами власної продукції або одержання визначених привілеїв:

- а) бізнес;
- б) маркетинг;
- в) спонсорство.

4. Назвіть різновид комерційної активності, який сприяє одержанню великих прибутків та більш повному і якісному задоволенню потреб споживачів:

- а) бізнес;
- б) маркетинг;

в) спонсорство.

5. *Визначте основну структурну одиницю у професійному спорті:*

а) команда-фірма;

б) корпорація;

в) ліга.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №6

1. *Для яких видів спорту є характерним багатократне повторення стереотипних циклів рухів?*

а) ациклічні види спорту;

б) циклічні види спорту;

в) комбіновані види спорту.

2. *Які види спорту характеризуються різкою зміною рухової активності?*

а) ациклічні види спорту;

б) циклічні види спорту;

в) комбіновані види спорту.

3. *У яких видах спорту робота циклічного й ациклічного характеру є сполученою?*

а) ациклічні види спорту;

б) циклічні види спорту;

в) комбіновані види спорту.

4. *Назвіть різновиди сучасного спорту:*

а) олімпійський, професійний;

б) аматорський, професійний, масовий;

в) професійний, олімпійський, масовий.

5. *Назвіть види професійного спорту, які є перспективними для отримання доходів?*

а) гольф, кінні скачки, теніс, хокей, керлінг, волейбол, гімнастика, атлетизм, бодібілдинг;

б) бейсбол, баскетбол, бокс, боротьба, кетч, куміте, легка атлетика, плавання, тріатлон;

в) автогонки, американський футбол, бейсбол, баскетбол, бокс, боротьба, футбол, гольф, кінні скачки, теніс, хокей.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №7

1. *Що з нижчепереліченого належить до загальних функцій професійного спорту:*

- а) теоретична, методична, практична, емпірична;
- б) “клапан безпеки”, духовності, моделювання поведінки, підтримки надії, інтеграції, індивідуалізації, відволікання;
- в) комунікативна, оздоровча, виховна, освітня, рекламна, видовищна.

2. *Мета якої функції професійного спорту полягає у зміцненні здоров'я та підвищенні опірності організму щодо несприятливих дій довкілля завдяки раціонально організованій руховій активності?*

- а) комунікативної функції;
- б) оздоровчої функції;
- в) рекламної функції.

3. *Що з переліченого належить до специфічних функцій професійного спорту:*

- а) теоретична, методична, практична, емпірична;
- б) “клапан безпеки”, духовності, моделювання поведінки, підтримки надії, інтеграції, індивідуалізації, відволікання;
- в) комунікативна, оздоровча, виховна, освітня, рекламна, видовищна.

4. *Метою якої функції професійного спорту є формування у людини морально-етичних цінностей демократичного суспільства:*

- а) освітньої функції;
- б) виховної функції;
- в) видовищної функції.

5. *У чому полягає мета освітньої функції професійного спорту:*

- а) задоволенні потреб суспільства у розвагах;
- б) передачі й отриманні нових знань, умінь та навичок;
- в) популяризації товарів, моди, послуг, способу життя.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №8

1. Назвіть найвищий орган влади ліги:

- а) Рада керівників;
- б) Рада директорів;
- в) президент.

2. Хто очолює лігу або асоціацію?

- а) головний тренер;
- б) президент;
- в) менеджер.

3. Назвіть основний регламентуючий документ ліги:

- а) конституція або статут;
- б) програма;
- в) штатний розклад.

4. Назвіть об'єднання окремих приватних підприємств з виробництваторів та послуг, які домовляються про обмеження взаємної конкурентної боротьби за допомогою розподілу споживачів й ринків, кількості та якості продукції, спільного встановлення цін і термінів збуту продукції:

- а) професійна спортивна команда;
- б) картель;
- в) професійна ліга.

5. Назвіть адміністративний орган законодавчої виконавчої влади, який об'єднує певну кількість команд в ігрових видах спорту:

- а) ліга;
- б) профспілка;
- в) корпорація.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №9

1. *Визначте основну систему відбору в олімпійському спорті:*

- а) система, заснована на оцінці обдарованості;
- б) система, що базується на масовому виді спорту;
- в) система, заснована на етапах спортивного тренування з урахуванням цілей і завдань певного етапу.

2. *Дайте визначення поняття “драфт”:*

- а) “біржа праці” професійних спортсменів;
- б) система відбору молодих спортсменів;
- в) спеціальна система відбору спортсменів в команди і закріплення їх за клубами.

3. *На чому заснована система відбору спортсменів у професійні команди в американському професійному спорті?*

- а) на цілеспрямованій підготовці резерву;
- б) на відборі з олімпійського спорту;
- в) на системі “драфт”.

4. *У чому полягає суть системи відбору спортсменів “Драфт-лотерея”?*

- а) рейтинг професійних спортсменів;
- б) барвисте спортивне шоу для підвищення рейтингу гравців;
- в) можливість отримати право на вибір кращого гравця.

5. *У чому полягають переваги “драфту”?*

- а) можливість придбати кращого гравця;
- б) можливість ліг контролювати перехід гравців;
- в) можливість клубів зменшувати витрати на придбання обдарованих гравців, підвищення видовища, сприяння підвищенню рівня доходів.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №10

1. *Назвіть основні джерела прибутків у професійному спорті:*
 - а) продаж атрибутів клубу, продаж гравців;
 - б) продаж квитків, продаж гравців;
 - в) продаж квитків, продаж права на трансляцію.
2. *Назвіть кількість джерел отримання прибутків у професійному спорті:*
 - а) п'ять;
 - б) два;
 - в) сім.
3. *Назвіть види професійного спорту, завдяки яким можна отримати найбільший прибуток:*
 - а) гольф, кінні скачки, теніс, хокей;
 - б) бейсбол, баскетбол, бокс, боротьба, кетч;
 - в) американський футбол, бейсбол, баскетбол, хокей.
4. *Назвіть кількість найбільш прибуткових видів професійного спорту:*
 - а) дев'ять;
 - б) дванадцять;
 - в) десять.
5. *Назвіть напрямки, у яких здійснюються витрати клубів на рекламу:*
 - а) фан-клуби, листівки, барвисті шоу;
 - б) бігборди, радіо, телебачення;
 - в) виготовлення барвистих програм, фотографії команд та гравців, барвисті шоу напередодні матчу.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №11

1. *Яке з наведених нижче визначень щодо поняття “олімпізм” є правильним:*

а) філософія життя, заснована на інтенсивному спортивному тренуванні, підвищенні спортивної майстерності, досягненні максимального спортивного результату;

б) філософія життя, заснована на прагненні до олімпійських медалей, здобутті якнайкращого спортивного результату, підтримці принципів чесної боротьби, боротьби з расовою дискримінацією;

в) філософія життя, що поєднує в собі збалансованість гідності тіла, волі та розуму, об'єднує спорт з культурою і освітою, прагне до створення такого способу життя, який ґрунтується на радості від зусилля, на виховній цінності гарного прикладу та вшануванні загальних основних етичних принципів.

2. Яке з наведених нижче визначень щодо поняття “Олімпіада” є правильним:

а) період проведення олімпійської змагальної діяльності;
б) період підготовки спортсменів до Олімпійських ігор;
в) період упродовж чотирьох послідовних років, який починається з відкриття ігор поточної Олімпіади і закінчується відкриттям ігор наступної Олімпіади.

3. Назвіть специфічну філософію життя, основу якої складають духовні цінності спорту та історичний і світоглядний потенціал:

- а) олімпійська культура;
- б) олімпізм;
- в) олімпіада.

4. Назвіть основний правовий документ олімпійського спорту як виду діяльності:

- а) Конституція;
- б) Олімпійська Хартія;
- в) Олімпійська програма.

5. Хто є основоположником концептуальних основ сучасного Олімпізму:

- а) П'єр де Кубертен;
- б) Ейвері Брендедж;
- в) Жак Рогге.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №12

1. Святкування перших Олімпійських ігор сучасності відбулося:

- а) в Афінах у 1896 році;
- б) у Парижі у 1846 році;
- в) у Римі у 1856 році.

2. Олімпійський прапор з п'ятьма переплеченими кільцями, що символізують союз п'яти континентів та зустріч спортсменів усього світу на Олімпійських іграх було затверджено:

- а) у Парижі у 1914 році;
- б) у Лондоні у 1854 році;
- в) у Сеулі у 1896 році.

3. Перші Зимові Олімпійські ігри відбулися:

- а) у Шамоні у 1924 році;
- б) у Турині у 1940 році;
- в) в Осло у 1952 році.

4. Встановлення спорту у напрямку служіння гармонійному розвитку людини та сприянні створенню суспільства, яке піклується про збереження людської гідності, є метою:

- а) Олімпізму;
- б) Олімпійського руху;
- в) Міжнародного олімпійського комітету.

5. Що з переліченого нижче належить до основних складових Олімпійського руху?

- а) міжнародний Олімпійський комітет (МОК), міжнародні спортивні федерації (МСФ), національні Олімпійські комітети (НОК);
- б) національні Олімпійські комітети (НОК), асоціація національних

Олімпійських комітетів (АНОК), асоціація зимових міжнародних спортивних федерацій (АЗМСФ);

в) національні Олімпійські комітети (НОК), асоціація міжнародних спортивних федерацій (АМСФ), Генеральна асоціація міжнародних спортивних федерацій (ГАМСФ).

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №13

1. Організація допомоги Національного олімпійського комітету, яка має форму програм, розроблених Міжнародним олімпійським комітетом спільно з Національним олімпійським комітетом при технічній допомозі Міжнародної спортивної федерації, є завданням:

- а) Олімпійської Солідарності;
- б) Олімпійських комітетів;
- в) Олімпійського руху.

2. Що з переліченого нижче належить до складу Олімпійських ігор:

- а) Чемпіонати світу та Європи;
- б) ігри літньої Олімпіади та Зимових Олімпійських ігор;
- в) Зимові Олімпійські ігри.

3. Що з переліченого нижче є складовою Олімпійського символу:

- а) три паралельні смужки;
- б) п'ять переплєтених кілець однакового розміру;
- в) п'ять трикутників.

4. Кольорові кільця на Олімпійському прапорі символізують:

- а) союз п'яти континентів та зустріч спортсменів усього світу на Олімпійських іграх;
- б) об'єднання Національних Олімпійських комітетів.

5. Олімпійський прапор являє собою:

- а) біле полотнище, у центрі якого розташовані п'ятикольорові кільця;
- б) червоне полотнище, у центрі якого зображений орел;

- в) біле полотнище, у центрі якого розташований хрест.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №14

1. Автором написання Олімпійського гімну є:

- а) Майкл Кілланін;
- б) Спірос Самара;
- в) Хуан Антоніо Самаранч.

2. Назвіть Олімпійську столицю, у якій постійно розташований Міжнародний Олімпійський комітет (МОК):

- а) Лос-Анджелес (США);
- б) Лозаньє (Швейцарія);
- в) Монреаль (Канада).

3. Назвіть органи влади Міжнародного Олімпійського комітету (МОК):

- а) сесія, виконком МОК, президент;
- б) виконком МОК, члени МОК;
- в) національні Олімпійські комітети, президент.

4. До складу виконкому Міжнародного олімпійського комітету (МОК) належать:

- а) президент, асоціації спортсменів, два додаткових члена;
- б) професійна ліга, президент;
- в) президент, чотири віце-президента і десять додаткових членів.

5. Які з перелічених мов мають статус офіційних мов Міжнародного олімпійського комітету (МОК):

- а) англійська та італійська мови;
- б) російська та англійська мови;
- в) французька і англійська мови.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №15

1. У розвитку, просуванні і захисті Олімпійського руху у відповідних країнах згідно Олімпійської Хартії полягає місія:

- а) національного Олімпійського комітету (НОК);
- б) міжнародного Олімпійського комітету (МОК);
- в) міжнародної спортивної федерації (МСФ).

2. XXX літні Олімпійські ігри будуть проходити:

- а) у Лондоні у 2012 році;
- б) у Барселоні у 2014 році;
- в) у Берліні у 2010 році.

3. Якому з перелічених місць належить лідерство по кількості проведення Олімпіад?

- а) Афінам;
- б) Парижу;
- в) Лондону.

4. Усі конфлікти питання, які виникають у суддівстві протягом Олімпійських ігор, вирішує:

- а) міжнародний спортивний арбітражний суд;
- б) національний Олімпійський комітет;
- в) виконком міжнародного Олімпійського комітету.

5. Де проводились XV Олімпійські ігри:

- а) в Амстердамі (Нідерланди) у 1928 році;
- б) у Хельсінкі (Фінляндія) у 1952 році;
- в) у Токіо (Японія) у 1964 році.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №16

1. Хто був президентом Міжнародного олімпійського комітету (МОК) у період з 1980 по 2001 рр.:

- а) Лорд Майкл Кілланін;
- б) Хуан Антоніо Самаранч;

в) Жак Рогге.

2. У якому році відбулися XXV Олімпійські ігри, які проводилися у Барселоні (Іспанія):

а) у 1988 році;

б) у 1992 році;

в) у 1996 році.

3. Яким чином обирається президент Міжнародного олімпійського комітету (МОК):

а) таємним голосуванням;

б) відкритим голосуванням;

в) жеребкуванням.

4. Президента Міжнародного олімпійського комітету (МОК) обирають строком на:

а) шість років;

б) вісім років;

в) сім років.

5. Що із переліченого визначає соціальний рух сучасної епохи, який охоплює світову спільноту у дусі взаємного визнання і співпраці, чесної й відкритої конкуренції, де провідне місце належить людській особистості, її здібностям та досягненням без дискримінації расових, національних, політичних та економічних ознак?

а) Міжнародний олімпійський комітет;

б) олімпійський рух;

в) олімпізм.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №17

1. Що є міжнародним, багатофункціональним спортивним рухом, спрямованим на пропаганду загальнолюдських і гуманістичних цілей відповідно до концепції олімпізму?

а) олімпійський спорт;

- б) Міжнародний олімпійський комітет;
- в) олімпійський рух.

2. *Змагання між спортсменами в індивідуальних і командних видах спорту, визнаних Міжнародним олімпійським комітетом, належать до:*

- а) олімпійського спорту;
- б) олімпійського руху;
- в) олімпійських ігор.

3. *Що із переліченого є формою наочної агітації, пропаганди спорту і популяризації Олімпійських ігор:*

- а) олімпійський символ;
- б) олімпійський плакат;
- в) олімпійський гімн.

4. *Медалі, дипломи, призи, що затверджені і присуджуються Міжнародним олімпійським комітетом є:*

- а) олімпійським символом;
- б) олімпійським плакатом;
- в) олімпійськими нагородами.

5. *Найвищим керівним органом олімпійського руху сучасності є:*

- а) Міжнародний олімпійський комітет;
- б) олімпійський рух;
- в) Національний олімпійський комітет.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №18

1. *Визначте із переліченого всесвітні та регіональні неурядові міжнародні організації:*

- а) Міжнародні спортивні федерації;
- б) Міжнародні спортивні асоціації;
- в) Міжнародні спортивні об'єднання.

2. *Керівним органом олімпійського руху в країні є:*

- а) Міжнародний олімпійський комітет;

- б) Національний олімпійський комітет;
- в) Міжнародні спортивні об'єднання.

3. Спеціальна установа, яка діє під заступництвом Міжнародного олімпійського комітету та фінансується Національним олімпійським комітетом Греції – це:

- а) Міжнародна олімпійська академія;
- б) Міжнародні спортивні об'єднання;
- в) Національний олімпійський комітет.

4. Основне завдання Міжнародної олімпійської академії полягає:

- а) у вивченні теорії та практики підготовки спортсменів, фізичного виховання, пропаганди олімпійського руху;
- б) у пропаганді загальнолюдських і гуманістичних цілей відповідно до концепції олімпізму;
- в) у розвитку, просуванні та захисті олімпійського руху.

5. Головним завданням якої із перелічених організацій є пропаганда олімпійських ідей, допомога в організації підготовки та участі національних команд у змаганнях, розширення контактів між Національним олімпійським комітетом, організація та проведення курсів і семінарів, відрядження тренерів та фахівців до різних країн для надання допомоги у розвитку спорту та видання спеціальної літератури:

- а) Олімпійської солідарності;
- б) Національного олімпійського комітету;
- в) Міжнародного олімпійського комітету.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №19

1. Оберіть із перелічених назву головного міста, обраного Міжнародним олімпійським комітетом для проведення Олімпійських Ігор?

- а) Олімпійське місто;
- б) Олімпійське селище;
- в) Олімпійське містечко.

2. *Із перелічених нижче назвіть суспільний виконавчий орган, який володіє юридичним статусом, створюється з метою матеріально-технічного забезпечення проведення Олімпійських ігор і відповідає за обов'язки олімпійського міста:*

- а) Організаційний комітет Олімпійських ігор;
- б) олімпійський рух;
- в) Національний олімпійський комітет.

3. *Де проводяться церемонії відкриття і закриття Олімпійських ігор?*

- а) Олімпійське містечко;
- б) Олімпійський стадіон;
- в) Олімпійське місто.

4. *Як називається комплекс житлових будівель, де розміщуються учасники Олімпійських ігор, а також усі допоміжні приміщення (їдальні, культурний центр, магазини, тренувальні спортивні споруди та ін.)?*

- а) Олімпійський стадіон;
- б) Олімпійське містечко;
- в) Олімпійське місто.

5. *Делегація, яка формується Національним олімпійським комітетом та відправляється для участі в Олімпійських іграх з метою представлення національних спортивних федерацій й інших організацій, – це:*

- а) Національна олімпійська команда;
- б) олімпійський рух;
- в) Національний олімпійський комітет.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №20

1. *Що є урочистим ритуалом на церемонії відкриття Олімпійських ігор?*

- а) нагородження переможців;
- б) Олімпійська клятва;
- в) Олімпійський церемоніал.

2. Хто і коли розробив Олімпійську клятву?

- а) у 1913 році П'єр де Кубертен;
- б) у 196 році Хуан Антоніо Самаранч;
- в) у 1930 році Жак Рогге.

3. Як називається комплекс з видів спорту та спортивних дисциплін, згідно яких проводяться олімпійські змагання?

- а) програма Олімпійських ігор;
- б) статут Олімпійських ігор;
- в) Олімпійська хартія.

4. До якого з відгалужень олімпійського виду спорту включено один або декілька видів змагань?

- а) Олімпійські види спорту;
- б) спортивна дисципліна;
- в) олімпійський рекорд.

5. Системою олімпійських змагань є:

- а) система відбору учасників Олімпійських ігор та визначення переможців;
- б) чемпіонат;
- в) турнір.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №21

1. Визначте із перелічених систему, яка є сукупністю знань, принципів, методів, а також практичною діяльністю з організації та управління процесом виховання спортсменів, здатних отримати результати, характерні для сучасного олімпійського спорту:

- а) система підготовки спортсменів;
- б) система змагань спортсменів;
- в) система медичного контролю спортсменів.

2. Багатофакторний процес, який охоплює тренування спортсменів, підготовку спортсменів до змагань, організацію тренувального процесу,

науково-методичне і матеріально-технічне забезпечення тренувань та змагань, – це:

- а) спортивна підготовка;
- б) спортивна підготовленість;
- в) спортивне тренування.

3. Що із переліченого належить до складу спортивної підготовки, заснованої на використанні фізичних вправ з метою розвитку і вдосконалення рухових якостей та здібностей, які обумовлюють готовність спортсмена до досягнення найвищих показників в обраному виді спорту та його конкретній дисципліні:

- а) спортивне тренування;
- б) спортивна підготовленість;
- в) спортивна підготовка.

4. Яке із перелічених визначень поняття “школа спорту” є правильним?

- а) єдина система підготовки спортсменів, заснована на існуванні творчого напрямку (доктрині), який здійснює група фахівців;
- б) спеціалізована дитячо-юнацька школа олімпійського резерву;
- в) школа вищої спортивної майстерності.

5. Головним показником спортивного результату є:

- а) здобуття золотої медалі на змаганнях;
- б) кількісний або якісний рівень показників у спорті;
- в) показник спортивної майстерності та здібностей спортсмена, який відображено у конкретних результатах.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №22

1. Яке із перелічених змагань, що здійснюється у рамках олімпійського виду спорту приводить до розподілу місць серед його учасників та закінчується врученням медалей і дипломів?

- а) вид змагання;

- б) олімпійський рекорд;
- в) спортивна дисципліна.

2. *Основною системою визначення результатів виступу національних команд на Олімпійських іграх, прийнятою більшістю Національних олімпійських комітетів, проте не визначеною офіційно Міжнародним олімпійським комітетом, є:*

- а) турнірна таблиця;
- б) неофіційний командний залік;
- в) загальна кількість спортсменів від країни-учасника.

3. *Що із переліченого є спортивним досягненням:*

- а) здобуття золотої медалі на змаганнях;
- б) кількісний або якісний рівень показників у спорті;
- в) показник спортивної майстерності та здібностей спортсмена, який відображено у конкретних результатах.

4. *Стійка характеристика спортсмена, що відображає підсумки виступів у змаганнях за певний проміжок часу, – це:*

- а) спортивна кваліфікація;
- б) спортивні досягнення;
- в) спортивний результат.

5. *Як називається вище досягнення, встановлене окремими спортсменами або командами в олімпійських змаганнях?*

- а) Олімпійський рекорд;
- б) Національний рекорд;
- в) Олімпійська перемога.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №23

1. *Яким чином визначається склад учасників Олімпійських ігор у спортивних іграх?*

- а) за системою проведення змагань з вибуванням тих, хто програли;
- б) за підсумками спеціальних відбірних турнірів або за результатами

попередніх Олімпійських ігор чемпіонатів світу та регіональних змагань;

в) за підсумками національних чемпіонатів.

2. У якому розділі Олімпійської хартії міститься положення про медичний контроль?

а) у медичному кодексі;

б) в антидопінговому контролі;

в) у медичному контролі.

3. Яка процедура обстеження спортсменів виключає вживання учасниками змагань заборонених стимулюючих засобів і участь у змаганнях жінок-осіб з ознаками двостатевості?

а) медичний контроль;

б) медичний кодекс;

в) антидопінговий контроль.

4. Із переліченого назвіть ті види спорту, що визнані Міжнародним олімпійським комітетом, та за якими можуть проводитися змагання на Олімпійських іграх:

а) Олімпійські види спорту;

б) Національні види спорту;

в) регіональні види спорту.

5. Які види спортивних змагань було включено у програму стародавніх Олімпійських ігор?

а) біг, метання диску, стрибки у довжину, боротьба, метання спису, пентатлон, панкратіон, кулачний бій, кінні змагання, стрільба з лука, фехтування, гімнастика, плавання;

б) бейсбол, фрістайл, аеробіка, керлінг, веслування на байдарках, карате, бадмінтон, мотокрос;

в) шахи, стрибки у воду, футбол, полювання на лисиць, спортивне орієнтування, регбі, американський футбол.

ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ №24

1. У якому році було відкрито перший центр для атлетичних тренувань під назвою “New York Athletic Club”?

- а) у 1886 році;
- б) у 1896 році;
- в) у 1876 році.

2. У якому році заснована Міжнародна федерація футбольних асоціацій?

- а) у 1994 році;
- б) у 1904 році;
- в) у 1924 році.

3. У якій із перелічених країн наприкінці XIX століття найбільш інтенсивно розвивався професійний спорт?

- а) у США;
- б) у СРСР;
- в) у Китаї.

4. У якому році поняття “аматор” було виключено з Олімпійської хартії?

- а) у 1980 році;
- б) у 1975 році;
- в) у 1981 році.

5. У якому році відбувся конгрес “Відродження Олімпійських ігор”?

- а) у 1894 році;
- б) у 1994 році;
- в) у 1874 році.

Бланк відповідей студентів

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тестове завдання №1		Тестове завдання №2	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №3		Тестове завдання №4	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №5		Тестове завдання №6	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Тестове завдання №7		Тестове завдання №8	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Тестове завдання №9		Тестове завдання №10	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Тестове завдання №11		Тестове завдання №12	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

Тестове завдання №13		Тестове завдання №14	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	

4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №15		Тестове завдання №16	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №17		Тестове завдання №18	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №19		Тестове завдання №20	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №21		Тестове завдання №22	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь

1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	
Тестове завдання №23		Тестове завдання №24	
Номер питання	Відповідь	Номер питання	Відповідь
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
Оцінка за відповідь		Оцінка за відповідь	

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Олімпійський спорт є потужним “*стимулом-реакцією*” для розвитку **масового спорту**, залученням до нього мільйонів людей різного віку, особливо дітей та молоді. Одночасно з масового спорту в олімпійський і професійний спорт відбирають талановитих спортсменів, що надалі домагаються видатних результатів.

Професійний спорт – це сфера розважального бізнесу, де спортсмени виступають робочою силою, а основним критерієм ефективності є прибутки. Спортивна майстерність та високі результати у професійному спорті є лише діючим засобом отримання прибутків. Професійний спорт є різновидом підприємницької діяльності спортсменів-професіоналів і спортивних функціонерів, метою якої є створення спортивного видовища, яке стає формою товару. Необхідною умовою реалізації такого товару є його висока якість, яка забезпечується майстерністю спортсменів, гострою конкуренцією між окремими спортсменами і командами, високоефективним маркетингом.

Масовий спорт. У його основі лежить використання засобів фізичного виховання і спорту для гармонійного розвитку людини, укріплення здоров'я та профілактики захворювань, самоствердження й самопізнання, раціональної організації дозвілля і нормативної рухової активності різних верств населення.

Спортсмен-професіонал – це кваліфікований спортсмен, який визнає спорт своєю основною професією і уклав трудову угоду (контракт) з відповідною організацією або приватною особою (клубом, командою, менеджером).

Асоціація спортсменів-професіоналів – це галузева профспілка, що веде боротьбу за розширення прав спортсменів-професіоналів і поліпшення їх добробуту.

Спонсорство – ділова угода, відповідно до якої одна сторона (спонсор) надає матеріальні засоби (гроші, товари, послуги) іншій стороні (клубу,

команді, спортсменів) з метою реклами власної продукції або одержання визначених привілеїв (наприклад, звільнення від податків). На сьогодні функціонування професійного і олімпійського спорту без спонсорів практично неможливо.

Професійна спортивна ліга (асоціація, союз, федерація, рада) – це об'єднання професійних клубів, команд, спортсменів з метою проведення спільної спортивної та підприємницької діяльності.

Професійний спортивний клуб (команда) – це приватна, акціонерна або корпоративна організація, що об'єднує різні групи людей з метою участі у спортивному бізнесі.

Бізнес – будь-який вид підприємницької діяльності, спрямованої на одержання прибутків. У спортивному бізнесі долю прибутків отримують функціонери, тренери, обслуговуючий персонал, спортсмени-професіонали, агенти спортсменів, асоціації спортсменів-професіоналів, спортивні судді, спортивні журналісти, власники спортивних споруджень та інші категорії працівників.

Циклічні види спорту – бігові дисципліни легкої атлетики, плавання, веслування академічне, веслування на байдарках і каное, велосипедний спорт, швидкісний біг на ковзанах, шорти-трек, лижні гонки;

Швидкісно-силові – важка атлетика, легкоатлетичні стрибки і метання, спринтерський біг, стрибки на лижах із трампліна;

Важкокординаційні – спортивна гімнастика, художня гімнастика, стрільбища стендова, синхронне плавання, фігурне катання, вітрильний спорт, грібний слалом, кінний спорт, фрістайл, спортивна аеробіка;

Однборства – бокс, фехтування, боротьба вільна, боротьба греко-римська, дзюдо, тхеквондо;

Спортивні ігри – баскетбол, бадмінтон, бейсбол, волейбол, гандбол, футбол, водяне поло, хокей із шайбою, хокей на траві, настільний теніс, теніс, пляжний волейбол, керлінг;

Багатоборства і комбіновані віди – сучасне п'ятиборство, легкоатлетичні десятиборство і семиборство, триатлон, лижне двоеборство, біатлон.

Драфт (entry draft) – спеціальна система добору спортсменів у команди і закріплення їх за клубами.

Олімпізм являє собою філософську концепцію життя, що поєднує в єдине ціле тіло, волю й розум. Будучи сполучною ланкою між спортом, культурою й утвором, олімпізм прагне до створення такого способу життя, в основі якого лежала б радість від занять різними видами фізичної діяльності, способу життя, який проголошував би виховну цінність позитивних прикладів і повагу до загальних етичних принципів.

Олімпіада означає період із чотирьох послідовного років, що починається з відкриття Ігор поточної Олімпіади і закінчується з відкриттям Ігор наступної Олімпіади.

Олімпійський символ складається з п'ятих олімпійських кілець, використовуваних окремо, в одному або багатобарвному виконанні. Ці кільця повинні бути в обов'язковому порядку блакитного, жовтого, чорного, зеленого і червоного кольорів. Вони переплітаються зліва праворуч. Блакитне, чорне і червоне кільця розташовані нагорі, а жовте і зелене кільця - знизу. Уся фігура являє собою правильну трапецію, меншою основою якої є низ, відповідно до офіційного зображення, що зберігається в штаб-квартирі МОК і відтворену нижче. Олімпійський символ являє собою союз п'ятих континентів і зустріч спортсменів усього світу на Олімпійських іграх.

Міжнародний олімпійський комітет – МОК є міжнародною неурядовою організацією, яка створена не для отримання прибутку, у формі асоціації зі статусом юридичної особи, визнаної Швейцарською федеральною радою. МОК постійно знаходиться в Лозанні (Швейцарія). Місією МОК є керівництво олімпійським рухом відповідно до Олімпійської хартії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про вищу освіту” : Закон від 17 січня 2002 року №2984-III // Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів (станом на 01.02.2003 р.). – Харків : Гриф, 2003. – С. 37-95.
2. Закон України “Про освіту” // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К. : Міленіум, 2001. – С. 32.
3. Закон України “Про фізичну культуру і спорт”. – К. : ВППДКНТ, 1994. – 23 с.
4. Ліцензування фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності в Україні : Законодавчі акти, нормат. док. та метод. рек. / Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту ; авт.-упоряд. М.В.Дутчак. – К. : Четверта хвиля, 2004. – 224 с.
5. Бальсевич В.К. Физическая активность человека / В.К.Бальсевич, В.А.Запорожанов. – К. : Здоров’я, 1987. – 224 с.
6. Безкоровайна Л.В. Основи менеджменту спорту: Навчальний посібник / Л.В.Безкоровайна, Т.Б. Тищенко, Л.П. Сущенко. – К.: Козарі, 2008. – 140 с.
7. Бокс Энциклопедия. – М.: Физкультура и спорт, 1998. – 320 с.
8. Вавилов Ю.Н., Лаптев А.П. Особенности подготовки профессиональных спортсменов // Теория и практика физической культуры. – 1990. – №6. – С. 34-36.
9. Гуськов С.И. Любитель или профессионал. - М.: Знания, 1988. – 94 с.
10. Гуськов С.И. Профессиональный спорт / С.И.Гуськов, В.Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2000. – 392 с.
11. Гуськов С.И. Спонсор и спорт. – М.: МЦНГИИ, 1995. – 160 с.
12. Гуськов С.И. Спортивный маркетинг / С.И.Гуськов. – К. : Олимпийская литература, 1995. – 296 с.

13. Гуськов С.И. Телевидение и спорт / С.И.Гуськов, С.С.Гуськов. – М.: Полиграф сервис, 2000. – 334 с.
14. Демінський О.Ц. Дидактичні основи оптимізації спортивного тренування / Демінський Олексій Цезарович ; Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України ; Донецький держ. ін-т здоров'я, фізичного виховання і спорту. – К. : Вища школа, 2001. – 238с.
15. Деркач А.А., Исаев А.А. Творчество тренера.-М.: Физкультура и спорт, 1982. – 186 с.
16. Жолдак В.И. Социология менеджмента физической культуры и спорта / В.И.Жолдак, С.Г.Сейранов. – М. : Советский спорт, 2003. – 380 с.
17. Жолдак В.И., Зуев В.Н. Основы менеджмента спорта. – Тюмень: Вектор Бук, 1998. – 420 с.
18. Жолдак В.И., Сейранов С.Г. Социология менеджмента физической культуры и спорта. – М.: Советский спорт, 2003. – 384 с.
19. Золотов М.И., Кузин В.В., Кутепов М.Е., Сейранов С.Г. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений – М.: Издательский центр “Академия”, 2001. – 432 с.
20. Ильин Е.П. Психология физического воспитания. – М.; Просвещение, 1987. – 287 с.
21. Кондрашова Н. Большой спорт за рубежом // Тренер. – 1993. – №1. – С. 32-33.
22. Коняев С., Цветков П. Корпорация «Спорт.» - София, 1984. – 258 с.
23. Корх А.Я. Тренер деятельность и личность: учеб. пособие / А.Я.Корх. – М.: Терра-Спорт, 2000. – 120 с.
24. Кулик Я.Л. Історія виникнення й розвитку фізичної культури та спорту в Україні / Я.Л.Кулик, Костюк С.А.– Вінниця: Логос, 1997. – 133 с.
25. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Л.Кун. – М.: Радуга, 1982. – 599 с.

26. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов / Л.П.Матвеев – К.: Олимпийская литература, 1999. – 318 с.
27. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта : учеб. пособие для студентов вузов по спец. 033100 “Физ. Культура” / [Золотов М.И. и др.]. – М. : Академия, 2001. – 425 с.
28. Мічуда Ю.П. Ринкові відносини та підприємництво у сфері фізичної культури і спорту : навч. посібник для студентів вузів фіз. виховання і спорту / Мічуда Юрій Петрович. – К. : Олимпийская литература, 1995. – 152 с.
29. Настольная книга спортивного менеджера: справочное пособие / [Золотов М.И. и др.]. – М.: Физкультура, образование и наука, 1997. – 518 с.
30. Переверзин И.И. Искусство спортивного менеджмента / И.И.Переверзин – М.: Советский спорт, 2004. – 416 с.
31. Петунин О.В. Формирование профессионального мастерства учителя физкультуры. – М.: Просвещение, 1980. – 112 с.
32. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте / В.Н.Платонов. – К. : Олимпийская литература, 1997. – 584 с.
33. Платонов В.Н. Олимпийский спорт. в 2-х т. / В.Н.Платонов, С.И.Гуськов. – Киев : Олимпийская литература, 1997. – Т-1. – 495 с.
34. Платонов В.Н., Гуськов С.И. Олимпийський спорт. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 495 с.
35. Приступа Є.Н. Народна фізична культура українців. – Львів, 1995. – 254 с.
36. Профессиональный спорт / Под ред. С.И.Гуськова, В.Н.Платонова. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 392 с.
37. Рейс Ф. Пятьсот лучших советов тренеру / Ф.Рейс, Б.Смит – СПб. : Петер, 2001. – 128 с.
38. Ряшинцев Н., Логофет Г. Как работают профессионалы // Спорт за рубежом. – 1989. – №21. – С. 12-15.

39. Сейранов С.Г. Прогноз развития рыночных отношений в сфере физической культуры и спорта в России // Олимпийское движение и социальные процессы. 1-я книга. - Краснодар: КГАФК, 1996. – С. 80-85.
40. Серебряков А.В., Понамарев Н.И. Социология спорта в США на службе капитализма. - М.: Физкультура и спорт, 1987. – 223 с.
41. Современная система спортивной подготовки / Под ред. Ф.П.Суслова, В.Л.Сыча, Б.Н.Шустина. - М.: СААМ, 1995. – 445 с.
42. Станкин М.И. Педагогическое мастерство тренера / М.И.Станкин – М.: ФиС, 1978. – 111 с.
43. Столбов В.В. История физической культуры: Учебник. / В.В.Столбов. – М. : Знание, 2001. – 350 с.
44. Хемпен К. Рекламодатели, спонсоры, телекомпании и спортивный маркетинг: Перевод с английского. // Зарубеж. спорт: менеджмент, маркетинг. – 1992. – Вып 1-2. – С. 23-24.
45. Чернецкий Ю.М. Олимпизм в системе образования и воспитания / Ю.М.Чернецкий. – Челябинск: Полиграф-мастер, 2000. – 242 с.

Навчальне видання
(українською мовою)

Клопов Роман Вікторович
Сватъєв Андрій В'ячеславович
Безкоровайна Лариса Вікторівна

ОЛІМПІЙСЬКИЙ І ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ГАЛУЗІ

Рецензент: к.п.н., доц. Сватъєв А.В.

Відповідальний за випуск: Клопов Р.В.

Коректор: Андреева О.С.

Підписано до друку 5.09.2010. Формат 60 × 90/16.
Наклад 100 прим.

Запорізький національний університет
69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Жуковського, 66

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2952 від 30.08.2007